

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXVIII
Књига 56

Нови Сад, јануар—фебруар 1996
Број 1—2

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Др Славко Царић	Арбитражно решавање спорова у привреди / 3
Милан Вешовић и Ђорђе Ђурковић	О јавној расправи у поступку пред Савезним уставним судом / 7
Мр Зоран Лончар	Осавремењавање управног поступка / 16
Зоран Башић	Развојно-теоријски аспекти кривичног дела детеубиства / 26

ПРИКАЗИ

Др Маријана Пајванчић	Проф. Александар Фира: „Енциклопедија уставног права бивших југословенских земаља” / 35

ИЗ ИСТОРИЈЕ ПРАВА

Др Жељко Фајфрић	Шилтија — право крчмарења / 37

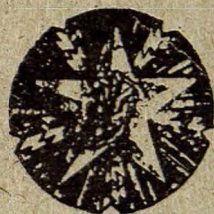
ХРОНИКА / 39

ПРАКСА

- Грађанско право / 42

САОПШТЕЊА

- Са седнице Управног одбора АКВ / 46

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

CONTENTS

ARTICLES

- Slavko Carić, Ph.D. Resolution of commercial disputes by arbitration / 3
- Milan Vešović
Djordje Djurković On the public hearing before the Federal Constitutional Court / 7
- Zoran Lončar, LL.M. Modernization of Administrative procedure / 16
- Zoran Bašić The background and teoretical aspects of the crime of infanticide / 26

REVIEWS

- Marijana Pajvančić, Ph.D. Aleksandar Fira Prof.: „Encyclopedia of constitutional Laws of the former Yugoslav Republics” / 35

HISTORY OF LAW

- Željko Fajfrić, Ph.D. Šiltija – the right to operate liquer store / 37

CHRONICLE / 39

CASE LAW

Civil Law / 42

NOTICES

From the meeting of the Management Board of the Vojvodina Bar Association / 46

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

Уредништво: Нови Сад, Београдска 11

Др. Јован Милић (1928-1977), др. Никола Никодић (1928-1956), др. Милош Станковић (1928), др. Саво М.
Пучић (1937), др. Јован К. Јакић (1937-1941), Милош
Билић (1922-1977), Саво Савић (1922-1941), Милош
Крстић (1922-1941)

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ У НОВОМ САДУ

Уредништво: Нови Сад, Београдска 11

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Уредништво: Нови Сад, Београдска 11
Др. Јован Милић (1928-1977), др. Никола Никодић (1928-1956), др. Милош Станковић (1928), др. Саво М.
Пучић (1937), др. Јован К. Јакић (1937-1941), Милош
Билић (1922-1977), Саво Савић (1922-1941), Милош
Крстић (1922-1941)

Уредништво: Нови Сад, Београдска 11
Др. Јован Милић (1928-1977), др. Никола Никодић (1928-1956), др. Милош Станковић (1928), др. Саво М.
Пучић (1937), др. Јован К. Јакић (1937-1941), Милош
Билић (1922-1977), Саво Савић (1922-1941), Милош
Крстић (1922-1941)

Др. Јован Милић (1928-1977), др. Никола Никодић (1928-1956), др. Милош Станковић (1928), др. Саво М.
Пучић (1937), др. Јован К. Јакић (1937-1941), Милош
Билић (1922-1977), Саво Савић (1922-1941), Милош
Крстић (1922-1941)

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928—1932), др Никола Николић (1933—1936), др Василије Сџанковић (1936), др Славко М. Бирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937—1941), Милорад Бојић (1952—1972), Сава Савић (1973—1987), Мирослав Здјелар (1987—1994)

Уребивачки одбор

СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веј, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Јанко Кубињец, адвокат у Бачком Петровцу, Срџан Миковић, адвокат у Панчеву, Предрај Веселиновић, адвокат у Новом Саду, Радивоје Јовић, адвокат у Новом Саду

Технички уредник
Мирјана Јовановић

Адреса Уредништва

21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. Телефон: 021/29-459

Рукописи се не враћају

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXVIII

Нови Сад, јануар—фебруар 1996

Књига 56

Број 1—2

ЧЛАНЦИ

Др Славко Царић

професор Правног факултета у Новом Саду

АРБИТРАЖНО РЕШАВАЊЕ СПОРОВА У ПРИВРЕДИ*

Афирмација тржишне привреде код нас истовремено значи и афирмацију арбитражног решавања привредних спорова.

У циљу пуне афирмације арбитраже код нас би требало основати удружење или институт за арбитражно право који би поред афирмативне функције обављао и стручне помоћне и евиденционе послове, нарочито за *ad hoc* арбитраже.

Кључне речи: арбитража, привредни спорови, аутономија воље, држава, *ad hoc* арбитража.

Уводна разматрања

Оријентација нашег привредног система у правцу усвајања свих принципа и начела тржишне привреде претпоставља корените промене не само у нашем правном и привредном систему, него и у свакодневном понашању државе и сваког привредног субјекта. У тржишној привреди држава има изузетно значајну корективну и надзорну функцију која се мора остваривати на најстручније могући начин и то, по правилу, без уплитања конкретну понуду и потражњу, а још мање у конкретне пословне односе и привредне уговоре.

* Рад примљен: 4. XII 1995.

Управо због тога значајнија реформа нашег привредног система може уследити тек после веома крупне реорганизације државе, тј. суштинске промене понашања државе и парламентарних институција (привредне коморе, банке итд.) према привреди.

Једна од тих крупних промена треба да се оствари у области решавања привредних спорова. Постојећа пракса потпуно је занемаривала арбитражно решавање спорова у унутрашњем робно-новчаном промету, као и заштиту пословног морала пред судовима части.

У државама развијеније тржишне привреде сви привредни спорови, или њихов највећи део, из области аутономије воље, тј. области привредних уговора и диспозитив законских одредаба решавају се арбитражним путем, а не преко државних судова. Код нас је управо обрнуто. Једино у области спољнотрговинских односа када је најмање један субјект у спору стране физичко или стране лице, имамо одређено арбитражно искуство преко Спољнотрговинске арбитраже при Привредној комори Југославије са седиштем у Београду. То ни приближно није довољно. Судови части као заштитници пословног морала који су образовани при привредним коморама скоро уопште не раде. Једно и друго је изузетно значајно за тржишну привреду јер у тржишној привреди мора постојати конкуренција али она мора бити лојална, а исто тако је нормално да долази до пословних спорова и битно је питање како се они решавају.

Наша држава је потписала и ратификовала две значајније конвенције из ове области, а то су Женевска европска конвенција о интернационалним државним арбитражама од 21. априла 1961. године и Њујоршка конвенција о признању и извршењу иностраних арбитражних одлука од 10. јуна 1958. године. Постојеће позитивно законодавство код нас не омета, али ни не помаже, пуној афирмацији арбитражног начина решавања спорова у привреди.

Предности арбитражног решавања спорова

У стручној литератури се наводе бројне предности арбитражног решавања спорова у привреди у односу на решавање привредних спорова од стране државних судова. Наравно, ради се једино о споровима из области аутономије воље, тј. слободног уговарања. Сви привредни спорови који су везани за заштиту јавног поретка, тј. сви који су настали у вези кршења императивних законских прописа, морају се даље искључиво решавати преко државних правосудних органа. Истиче се такође да је арбитражно решавање спорова једино могући начин непристрасног решавања спорова који настану у вези пословних односа које остварују субјекти на бази државне својине, или који су везани за доминиум државе. Тада државни правосудни органи по мишљењу у стручној литератури нису и не могу бити непристрасни јер је држава у пословном спору са неким другим

привредником који може бити физичко или правно лице. Пошто се код нас ових последњих неколико тешких година ван сваке контроле и непотребно проширила државна својина, овај проблем код нас има велику актјелност и посебну тежину. Историја нас учи да држава није добар привредник јер је оптерећују државна моћ, социјална политика и огромна бирократија.

Арбитражни поступак је приликом решавања привредних спорова много краћи, много стручнији, бржи и јефтинији. Арбитражно веће може много већу пажњу да посвети конкретном пословном спору јер није оптерећена бројним споровима као државни судови. Арбитри се могу бирати из реда најстручнијих људи из свих професија и струка, а у директној зависности од конкретног пословног спора. У арбитражи нема вишестепености, нема права жалбе те због тога спорови се могу много брже решавати јер арбитражна одлука има снагу извршног судског наслова. Због тога је арбитража знатно јефтинија од решавања привредних спорова у државним судовима. Арбитража може много више водити рачуна о принципу правичности јер није увек везана за стриктну примену позитивног права као државни судови.

Много већом афирмацијом арбитражног начина решавања спорова у привреди знатно би се допринело квалитетнијем раду и државних суда, јер би били растерећени од великог броја привредних спорова које они не морају решавати.

Избор арбитра

Постоји више начина и система избора арбитра. Постоје тзв. отворене и затворене листе арбитра при појединим арбитражама. Код нас у пракси Спољнотрговинске арбитраже при Привредној комори Југославије постоји тзв. полузатворена листа арбитра.

Сматрамо да при сталним арбитражама могу постојати листе арбитра, али да изабрани арбитар у конкретном спорном случају од стране субјеката у спору не мора бити са листе арбитра.

Арбитраже у саставу неких организација или институција често имају и затворену листу арбитра као на пример поједине берзе, сајмови, стручне организације итд.

Ипак, пошто су *ad hoc* арбитраже далеко најчешће у пракси земаља развијеније тржишне привреде, избор арбитра мора бити потпуно отворен и слободан и не може бити ни везан за држављанство државе у коме једне или обе стране у спору имају домицил или у којој се решава спор арбитражним путем. Избор арбитра је чин највећег поверења који не треба ограничавати.

Мрежа арбитраже

Ми данас имамо изборне судове при привредним коморама, затим судове части, такође при привредним коморама и Спољнотрговинску арбитражу при Привредној комори Југославије. Своју арбитражу има и Продуктна берза са седиштем у Новом Саду. Нешто се мора урадити или одвојити привредне коморе од државе или одвојити арбитраже од привредних комора.

Затим, можда је то најважније од свега, треба у пуној мери афирмисати *ad hoc* арбитраже. Практично ниједан привредни уговор од већег значаја не би смео да буде без клаузуле о арбитражном решавању евентуалних спорова у вези извршења тога уговора. У томе погледу велику помоћ треба да пружи наука и струка.

Пошто се и у арбитражном решавању привредних спорова мора направити ред и одговарајућа евиденција, по узору на друге земље развијеније тржишне привреде, и код нас би се морало основати или удружење за арбитражно право које би обављало ову функцију или стручни институт за арбитражно решавање спорова. И ово удружење и овај институт морали би бити стриктно одвојени од државе.

Иако Спољнотрговинска арбитража при Привредној комори Југославије ужива велики углед у Европи као објективна и стручна арбитража, за разлику од арбитража из источне Европе, и ту се мора остварити много виши степен осамостаљења ове арбитраже од Привредне коморе јер је веома широк домен државне својине код нас и једноставно страни пословни партнери неће хтети да прихватају надлежност ове арбитраже у споровима и у пословним односима са субјектима који су у државној својини.

За привреду једне земље тржишне оријентације постојање једне или већег броја спољнотрговинских арбитража значи изузетно много. Најмање што може да значи то је у области арбитраже равноправност са страним пословним партнерима у случајевима када наступе пословни спорови.

Тржиште и монополи не иду заједно. Држава мора бити максимално оспособљена да оствари надзор над монополама и да спречава сваку злоупотребу монопола, тако и у области спољнотрговинских арбитража.

Закључна разматрања

Афирмација тржишне привреде код нас истовремено значи и афирмацију арбитражног начина решавања привредних спорова.

У циљу пуне афирмације арбитраже код нас би требало основати удружење или институт за арбитражно право који би поред афирмативне функције обављао и стручне помоћне и евиденционе послове, нарочито за *ad hoc* арбитраже.

Милан Вешовић, судија Савезног уставног суда
Борђе Бурковић, саветник Савезног уставног суда

О ЈАВНОЈ РАСПРАВИ У ПОСТУПКУ ПРЕД САВЕЗНИМ УСТАВНИМ СУДОМ*

1. Одредбом члана 57. Закона о Савезном уставном суду¹ прописано је да Савезни уставни суд „одлучује на седници, по правилу, после одржане јавне расправе”.

Савезни уставни суд одржаће — по одредби члана 58. Закона о Савезном уставном суду — јавну расправу кад одлучује о: (1) сагласности устава републике-чланице с Уставом СРЈ; (2) о сагласности закона с Уставом СРЈ и потврђеним и објављеним међународним уговорима; (3) сагласности закона републике-чланице са савезним законом; (4) забрани рада политичке странке или удружења грађана; (5) повреди права у току избора савезних органа.

Савезни уставни суд може — по одредби члана 58. став 2. Закона о Савезном уставном суду — одлучити да се не одржи јавна расправа у случајевима из става 1. тога члана наведеног закона, „ако је по истом питању већ заузео став или ако постоје услови за обуставу поступка”.

Изложили смо решења која садрже одредбе чл. 57. и члана 58. Закона о Савезном уставном суду, не позивајући се на Устав СРЈ. Разлог за то познат је: Устав СРЈ нема одредби о јавној расправи у поступку пред Савезним уставним судом. Устав утврђује, наиме, одредбом члана 131, да се организација, поступак и правно дејство одлука Савезног уставног суда уређују савезним законом, што је уређено Законом о Савезном уставном суду, од 2. октобра 1992. године.

* Рад примљен: 10. VIII 1995.

¹ „Службени лист СРЈ”, број 36/92.

2. Да бисмо поставили било какву тезу на тему овога рада, задржаћемо се на прегледу упоредних решења, које треба да нам омогући постављање одређених питања и могућних теза.

Већ легитимичан упоредни поглед на решења питања јавне расправе у поступку за оцењивање уставности/законитости општих правних аката омогућује један закључак чињеничке природе: да се решења о јавној расправи у поступку за оцењивање уставности/законитости општих аката у СРЈ разликују, мање или више; да не важе јединствена решења за Савезни уставни суд и уставне судове Републике Србије и Републике Црне Горе. Већ та разлика у решењима питања којим се овде бавимо, независно од тога колико је она велика и значајна, оправдава, чини се, бављење темом из наслова овога рада.

3. Јавна расправа у поступку пред Уставним судом Републике Србије предмет је одредби члана 34. Закона о поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука.²

По одредби члана 34. став 1. тога закона, Уставни суд Републике Србије мора³ одржати јавну расправу кад одлучује о захтеву за забрану рада политичке странке или друге политичке организације, и кад одлучује о изборним споровима „који нису у надлежности судова или других државних органа”.

У осталим случајевима, Уставни суд Републике Србије јавну расправу држи, по правилу, кад оцењује уставност закона, и статута аутономне покрајине, и статута политичке странке или друге политичке организације. И у тим случајевима, Уставни суд може одлучити да не држи јавну расправу: „ако оцени да је ствар у току поступка довољно разјашњена и да, на основу прибављених доказа, може одлучити и без одржавања јавне расправе; ако је о истој ствари већ одлучивао, а нису дати нови разлози за другачије одлучивање у тој ствари, као и ако постоје разлози на обуставу поступка”.⁴

4. Закон о Уставном суду Републике Црне Горе⁵ говори о јавној расправи пред тим судом, одредбама чл. 50. и члана 51.

Уставни суд Републике Црне Горе „одлучује на сједници, по правилу, послуже одржане јавне расправе”. Уставни суд Републике Црне Горе одржаће јавну расправу кад одлучује о: (1) сагласности закона с Уставом Републике Црне Горе; (2) сагласности других прописа и општих аката с Уставом и законом; (3) забрани рада политичке странке или удружења грађана; (4) повреди права у току избора.

² „Сл. гласник РС”, број 32/91.

³ Израз: „мора” — наш је израз, исходи из нашег тумачења одредбе члана 34. став 1. Закона о поступку... која каже кад Уставни суд одржава јавну расправу. Израз: „одржава...” ми смо протумачили тако да значи да се јавна расправа тада мора држати...

⁴ Питањем кад суд може одлучити да одржи јавну расправу и онда кад на то по закону није обавезан, овде се нећемо бавити, будући да је предмет овога рада: обавезна јавна расправа...

⁵ „Сл. лист РЦГ”, број 21/93.

Уставни суд може одлучити да се не одржи јавна расправа у наведеним случајевима, „ако се у предмету постављају уставно-правна питања о којима је Уставни суд већ заузео став или кад Уставни суд оцијени да није неопходно разјашњавање правног или чињеничног стања од стране учесника у поступку”.

5. Изложена решења Закона о Савезном уставном суду, и републичких закона, у ствари јавне расправе у поступку за оцењивање уставности/законитости општих правних аката показују и сличности и разлике, на којима се морамо задржати.

Први закључак који се намеће, пре упуштања у подробније разматрање сличности и разлика у питању јавне расправе пред уставним судовима у СРЈ, јесте да је одржавање јавне расправе чвршће правило у поступку пред Савезним уставним судом него у поступку пред Уставним судом Србије, па и пред Уставним судом Црне Горе. Кад је реч о томе суду, мора се рећи да то важи и кад је реч о јавној расправи пред тим судом, и поред тога што су решења Закона о Уставном суду Црне Горе више слична решењима из Закона о Савезном уставном суду него што је то случај с решењима из Закона о поступку пред Уставним судом Србије.

Изложена законска решења показују: Савезни уставни суд доноси одлуке о оцењивању уставности и законитости (и друге одлуке) на седници; седници (седница о већању и гласању) претходи, „по правилу”, јавна расправа (члан 57. Закона). У одређеним случајевима,⁶ Савезни уставни суд мора одржати јавну расправу. Тај суд није слободан да, у наведеним случајевима обавезне јавне расправе, изузетно, одлуку донесе без јавне расправе. Ту слободу има само у случају из члана 58. став 2. Закона, тј. „ако је по истом питању већ заузео став или ако постоје разлози за обуставу поступка”.

Уставни суд Републике Србије мора одржати јавну расправу у мањем броју случајева него Савезни уставни суд. Уставни суд Србије мора одржати јавну расправу само кад одлучује о забрани рада политичке странке или друге политичке организације, и о изборним споровима који нису у надлежности судова или других државних органа.

Правило⁷ је да Уставни суд Републике Србије држи јавну расправу⁸ кад су у питању предлози којима је покренут поступак за оцењивање уставности закона, уставности и законитости статута аутономне покрајине, и за оцењивање уставности и законитости статута политичке странке или друге политичке организације. У случају кад је одржавање јавне расправе правило, Уставни суд Србије може одлучити, ипак, и да не одржи јавну расправу: ако оцени да је ствар у току поступка довољно разјашњена и да, на основу

⁶ Члан 58. став 1. Закона о Савезном уставном суду.

⁷ Посебну расправу захтева израз: „по правилу”, који се у нас, претежно, схвата тако да је „правило” више изузетак него „правило”.

⁸ Члан 34. став 1. Закона о поступку пред Уставним судом Србије.

прибављених доказа, може одлучити и без одржавања јавне расправе; ако је о истој ствари већ одлучивао а нису дати нови разлози за другачије одлучивање у тој ствари, и ако постоје услови за обуставу поступка.

Уставни суд Србије мора, дакле, јавну расправу одржати у само два случаја из члана 34. став 1. Закона о поступку пред Уставним судом Србије. Уставни суд Србије држи јавну расправу — „по правилу”. Док Савезни уставни суд може одлучити да, онда кад је јавна расправа обавезна, ту расправу не држи само ако већ има став о питању које се поставља у одређеном спору о уставности/законитости, или ако постоје услови за обуставу поступка, Уставни суд Србије може одлучити да не држи јавну расправу и онда кад оцени „да је ствар у току поступка довољно разјашњена” и да, на основу тога, може одлучити и без јавне расправе, без обзира на то што је реч, нпр., о оцењивању уставности републичког закона. Савезни уставни суд нема те слободе.

Правило да се пред Уставним судом Републике Србије држи јавна расправа кад је у питању републички закон, статут аутономне покрајине или статут политичке странке, важи кад је реч о „предлозима за оцењивање уставности и законитости” тих аката. Мислимо да речи: „о предлозима...” не би смеле проћи недовољно запажено. Нисмо сигурни у то како Уставни суд Србије тумачи ту одредбу Закона о поступку пред Уставним судом Србије. Но, свеједно, допуштамо себи да, у истицању разлика у питању обавезног одржавања јавне расправе пред Савезним уставним судом и пред Уставним судом Србије, укажемо и на то, на речи: „о предлозима”..., које тумачимо тако да ће јавна расправа бити обавезна, макар били у питању закони и споменути акти, само кад је реч о томе да је поступак за оцењивање уставности/законитости покренут предлогом државног органа.⁹ За нас, то значи да одржавање јавне расправе није обавезно кад је у питању поступак покренут поводом иницијативе, па макар били у питању закони, односно други, споменути акти. Без обзира на то да ли Уставни суд Србије држи јавну расправу о уставности закона поводом иницијативе, тј. поводом решења о покретању поступка, донесеног поводом иницијативе, нама се чини да је од значаја, за истицање разлика у законодавним решењима, указати и на ту околност која чини разлику у решењима о јавној расправи која садржи Закон о Савезном уставном суду и решења која садржи Закон о поступку пред Уставним судом Србије.

Ма колико да су сличности Закона о Савезном уставном суду и Закона о Уставном суду Републике Црне Горе знатне, постоје, ипак, одређене разлике, рекли бисмо: „у корист Уставног суда Црне Горе”, у питању одржавања јавне расправе у поступку пред тим судовима. И Уставни суд Црне Горе одлучује на седници, по правилу — после одржане јавне расправе, као и Савезни уставни суд. И

⁹ Члан 128. став 2. Устава Републике Србије.

Уставни суд Црне Горе мора, дакле, у одређеним случајевима, одржати јавну расправу. Могућност да Уставни суд Републике Црне Горе, ипак, не одржи јавну расправу у случају кад је њено одржавање обавезно, већа је него — могућност Савезног уставног суда. И један и други суд могу одлучити да не држе јавну расправу — у случају кад је њено одржавање, по правилу, обавезно — ако је реч о питању о којем већ постоји становиште уставног суда. Али, и Уставни суд Републике Црне Горе може — као и Уставни суд Србије — одлучити да не одржи јавну расправу и онда „кад оцијени да није неопходно даље разјашњавање правног или чињеничног стања од стране учесника у поступку”.

Из претходно реченог исходи да је одржавање јавне расправе у поступку за оцењивање уставности/законитости општих правних аката много мање правило у поступку пред републичким него пред Савезним уставним судом. Републички уставни судови имају, дакле, знатно веће могућности да одлучују о томе да ли ће одржати јавну расправу него Савезни уставни суд.

6. До доношења Закона о Савезном уставном суду, није било прописа по којем је одржавање јавне расправе обавезно. За важење Устава СФРЈ, од 1974. године, јавна расправа пред Уставним судом Југославије била је правило: одредбом члана 392. тога устава било је утврђено да Уставни суд Југославије „доноси одлуке, по правилу, на основу јавне расправе”. Ту одредбу Устава поновио је члан 31. Пословника Уставног суда Југославије, од 1985. године. За важење Устава СФРЈ, Уставни суд Југославије није, дакле, био обавезан на одржавање јавне расправе, чак ни кад је у питању утврђивање сагласности/несагласности републичког устава са савезним уставом, што значи: ни у случајевима о којима данас говоре одредбе члана 58. став 1. тач. 1), 2) и 3) Закона о Савезном уставном суду. Ни Закон о Уставном суду Југославије, од 1963. године, није обавезивао Уставни суд Југославије на држање јавне расправе у одређеном случају. Тако је, одредбама члана 6. тога закона било прописано: „Рад Уставног суда је јаван. Јавност се обезбеђује јавним расправљањем пред Уставним судом, објављивањем одлука Суда, обавештавањем јавности о раду Суда и на други начин, сагласно овом закону и пословнику Суда.” Случајеви у којима се мора држати јавна расправа одређени су — као што је речено — тек Законом о Савезном уставном суду.

7. Чини се да упоредни преглед треба да обухвати и страна решења која се тичу јавне расправе пред европским уставним судовима. Како износи др Д. Кулић,¹⁰ у Уставном суду Аустрије, нпр., може се закључити да је јавна расправа обавезна. Тај суд има и нејавне седнице, на којима одбацује захтеве „због очигледне ненадлежности Суда”, због пропуштања законског рока, због тога што нису отклоњени формални недостаци захтева, због тога што је у питању *res iudicata*; у нејавним седницама одлучује се и о обустави поступка због одустанка од захтева.

¹⁰ Др Димитрије Кулић, *Уставно судство у свету*, Ниш, 1969, „Просвета”.

У Уставном суду Италије јавна расправа је, по правилу, обавезна.

У Савезном уставном суду у Немачкој, у већини случајева — по др Кулићу — нема усмене расправе; она је у пракси постала изузетак, а најчешћа је у предметима контроле конкретних правних аката.¹¹

8. Иако претходна разматрања дају основа за закључак о томе које се питање поставља у вези с обавезном јавном расправом пред Савезним уставним судом, овде се, упрошћено узето, може рећи да се питање састоји у следећем: да ли решење из члана 58. став 1. Закона о Савезном уставном суду трпи приговор?

Пре упуштања у тражење коначног одговора на постављено питање, покушаћемо да укажемо на добре и лоше стране тога решења.

Добром страном решења из члана 58. став 1. Закона о Савезном уставном суду може се сматрати то што се тиме остварује начело усмености; што се обема странама (и подносиоцу захтева за оцењивање уставности/законитости и доносиоцу општег акта) даје могућност да на усменој расправи излажу своја становишта, да расправљају о становиштима противне стране. Подносиоцу захтева, нарочито грађанину, тиме се даје могућност да се појави пред Судом и брани своја схватања, расправља с противном страном. Нисмо, пак, уверени у то да се тиме обезбеђује, бар не искључиво, и начело контрадикторности, које се обезбеђује и на други начин: тиме што се доносиоцу општег акта чија се уставност/законитост оспорава омогућује да се изјасни о захтеву и наводима противне странке — подносиоца захтева Суду. Начело контрадикторности састоји се у томе да Суд не одлучи пре него што противној странци пружи могућност да се изјасни о захтеву. То начело не значи, само по себи, и обавезу усменог, непосредног и јавног расправљања пред судом, тј. пред Савезним уставним судом. Ма како повезана, начела усмености, непосредности и јавности, и начело контрадикторности поступка су — самостална начела, која нужно не исходе једно из другог. Рекли бисмо да је начело контрадикторности не само самостално начело, нпр., Закона о парничном поступку, већ, у извесним смислу, и независно од начела усмености, непосредности и јавности; штавише, то је начело, по нашем мишљењу, и важније од начела усмености, непосредности и јавности. Начело контрадикторности изражава старо начело обостраног саслушања странака — *audiatur et altera pars*. Право значење тога начела састоји се у томе „да се чује и друга страна”. Да би се осигурало остваривање, поштовање тога начела,

¹¹ Видети, о томе питању, и: Р. Марковић, *Покрећивање уставног спорa о уставности нормативних аката*, Београд „Савремена администрација”, 1973; Г. Мијановић, *Контрола уставности закона*; Б. Цаца, *Уставности и законитости у СФРЈ и улога уставних судова у њиховој заштити*, Београд, 1974; С. Благојевић, *Место и функције уставног судства у уставном и политичком систему СФРЈ*, Београд, Танјуг, 1972.

није нужно да уставни суд о захтеву одлучује онако како одлучује редовни суд: по начелу усмености, непосредности и јавности. Битно је — као што смо рекли — да уставни суд не одлучи о захтеву који му је поднет на основу навода само једне стране. Чини се да уставни суд управо о томе — да не кажемо: и једино о томе — треба да води рачуна: да омогући обема странама да се изјасне. Да ли ће он то чинити тако што ће обема странама у спору омогућити писмено изјашњење, или тако што ће усмено, непосредно и јавно расправљати о захтеву и приговору на захтев, није, по нашем убеђењу, битно за спор о уставности. Без упуштања у потпунија критичка разматрања склоности уставног судства да се у поступку држи, углавном, одредаба Закона о парничном поступку, допуштамо себи да кажемо да имамо осећање да се уставни судови превише држе правила парничног поступка...

Није јасно због чега се у споровима о уставности не води више рачуна о правилима која важе, нпр., за управни спор, који је, по својој природи, најближи спору о уставности општих аката. Не треба ни рећи да је и управни спор — спор о законитости, о примени закона учињеној појединачним, тј. управним актом, као што је спор о уставности — уставни спор о уставности општих аката. Због чега, онда, уставно судство не би више узимало у обзир управо правила управног спора, тј. правила поступка у управном спору. Познато је да се у управном спору одлучује „у нејавној седници”.

У управном спору, препис тужбе (с прилозима) доставља се на одговор туженој страни (и заинтересованим лицима, ако их има). Управни суд одлучује о тужби у управном спору пошто добије одговор доносиоца оспореног управног акта (или доносилац пропусти да одговори). И, као што смо рекли, о управним споровима суд решава у нејавној седници. Само ако због сложености „спорне ствари, или ако иначе нађе да је то потребно ради бољег разјашњења ствари, суд може решити да се одржи усмена расправа”. Због истих разлога, и странка може предложити да се одржи усмена расправа. Ако, дакле, тужиоца у управном спору закон, примена закона, управни акт најнепосредније погађа, и ако се о тужби одлучује, по правилу, у нејавној седници, чини се оправданим упитати се: због чега би у спору о уставности општег акта, који се води независно од непосредног интереса подносиоца захтева, држање јавне (усмене) расправе морало бити правило, а не — изузетак?

9. Поступак пред Савезним уставним судом „покрећу државни органи и правна лица кад оцене да им је повређено право или интерес актом чија се уставност и законитост оспорава”.¹²

Примерак предлога којим се покреће поступак, Савезни уставни суд доставља¹³ на одговор доносиоцу закона, другог прописа и општег акта чија се уставност, односно законитост оспорава. Посту-

¹² Члан 127. став 2. Устава СРЈ.

¹³ Члан 26. став 1. Закона о Савезном уставном суду.

пак за оцењивање уставности закона покренут је, дакле, предлогом државних органа и правних лица из члана 127. став 2. Устава СРЈ, а покретање поступка обавезује на тражење одговора од доносиоца закона. Пошто је, по одредби члана 58. став 1. Закона о Савезном уставном суду, јавна расправа обавезна кад треба донети одлуку о томе да ли је закон уставан, или, да ли је устав републике-чланице сагласан с Уставом СРЈ, или републички закон сагласан са савезним законом, и пошто се на јавну расправу позивају учесници у поступку — а то значи и односна скупштина — скупштина се ставља у положај не само да даје одговор на предлог којим је покренут поступак за оцењивање уставности закона, него и да учествује у јавној расправи, да се изјашњава, најмање два пута, о истој ствари. То и без обзира на то што парламент не мора одговорити на предлог којим је покренут поступак, и без обзира на то што се не мора појавити ни на јавној расправи. Парламент се тако ставља у положај да — по правилу, у „пленуму” — даје одговор на предлог и у оним случајевима у којима може бити очигледно, већ на основу самог предлога, да предлог нема изгледа на успех. Поставља се питање: да ли, и у томе случају, јавна расправа мора бити обавезна. Парламент не сме бити изложен томе да се изјашњава о сваком захтеву за оцењивање уставности закона, па и о ономе који нема изгледа на успех, и да то чини чак више пута. А управо у томе положају налази се парламент, на основу одредбе Закона о Савезном уставном суду о томе кад је одржавање јавне расправе обавезно.

10. Лоша страна постојећег решења о јавној расправи пред Савезним уставним судом састоји се, дакле, у изложеном положају парламента у сваком случају оспоравања уставности његових општих аката. И, чини се, то није једина лоша страна постојећег решења о обавезној јавној расправи. Обавеза држања јавне расправе има и ту лошу страну што има за последицу непотребно одуговлачење поступка, до којег по себи долази онда кад је јавна расправа обавезна.

Јавна расправа, гледано и са становишта јавности у раду уставног суда, није једино средство, једини начин којим се обезбеђује јавност у раду уставног суда. Јавност у раду уставног суда обезбеђена је — јавношћу његових седница, објављивањем његових одлука, присуством представника јавности седницама уставног суда, које су — јавне. Рај разлог иде, дакле, по себи, у прилог решењу по којем јавна расправа пред Савезним уставним судом не би била увек обавезна.

Ни практични разлози не налажу решење какво постоји о питању којим се овде бавимо. У спору о уставности општих аката уставни суд суочен је, по правилу, „... с јасном нормом закона коју треба пресудити у односу на јасну норму устава”. Колико је обимно чињеничко стање релевантно за суд о томе да ли су две опште норме сагласне једна с другом, да ли је општа норма ниже правне снаге сагласна с нормом више правне снаге? Нисмо убеђени у то да у спору о уставности општих аката чињеничка питања имају велик

значај за суд о уставности оспореног општег акта. Чињеничка питања, штавише, по природи спора о уставности општег акта, нису ни погодна за расправљање пред уставним судом. Уставни суд има да изнађе значење „ниже” и „више” норме, и пресуди о сагласности, односно несагласности двеју норми неједнаке правне снаге. Ту чињеничка питања тешко да могу бити од значаја за одлуку о уставности општег акта. Зато ни круто правило о одржавању јавне расправе пред Савезним уставним судом, у наведеним случајевима, не може бити без приговора.

11. Тема овога рада била је разматрана и на редовном састанку Савезног уставног суда и уставних судова република-чланица. Најкраће речено, на томе састанку једнодушно су подржана становишта која су овде изложена.

Уместо закључка

Ма како било извесно да из реченог излази шта је наше становиште, намера је била да се покрене расправа о питањима која су предмет овога рада. Да би се то олакшало, мислимо да, на крају, треба рећи:

Ако се решење које садржи Закон о Савезном уставном суду упореди с решењима која важе за уставне судове република-чланица, очите су сличности, али и разлике, још више. Оправдано је поставити питање да ли те разлике стварно излазе из друкчије природе функције Савезног уставног суда и функција уставних судова република-чланица, или оне излазе, напросто, из чињенице што се један законодавац определио за једно, други за друго решење.

Чини се да решења која имају републички закони више воде рачуна о функцији уставног суда него решење из Закона о Савезном уставном суду; да републичким уставним судовима решења која имају републички закони омогућују лакше прилагођавање природи судске контроле уставности општих аката.

Решење које има Закон о Савезном уставном суду није ни у интересу економичности; постојеће решење сувише је формализовано и сувише пати од тога да се на спор о уставности општих аката примењују правила парничног поступка. Решење које даје Закон о Савезном уставном суду захтева, у најмању руку, преиспитивање. Евентуална промена тога решења требало би, верујемо, да се састоји у томе да се усвоји једно од решења која се односе на Уставни суд Републике Црне Горе, или на Уставни суд Републике Србије, или — неко средње решење.

На крају, да кажемо: мислимо да би Закон о Савезном уставном суду требало да усвоји решење које је имао члан 392. Устава СРЈ од 1974. године: да јавна расправа буде правило, и у случајевима о којима данас говори Закон о Савезном уставном суду; да се томе суду остави више слободе у процени да ли околности спора о уставности општег акта налажу одржавање јавне расправе.

Мр Зоран Лончар

асистент Правног факултета у Новом Саду

ОСАВРЕМЕЊАВАЊЕ УПРАВНОГ ПОСТУПКА*

1. УВОДНО РАЗМАТРАЊЕ

Живимо у времену научне и технолошке револуције и сведочи смо готово свакодневних техничких проналазака који у битној мери условљавају ниво и квалитет задовољавања наших потреба. Свакодневни живот постао нам је незамислив без употребе, готово до јуче недоступних, савремених техничких средстава.

Снажан процес информатизације захвата све области друштвеног живота, не мимоилазећи притом ни област права. Иако по својој природи конзервативно, ни право не одолева изазовима савремене технологије. Развој технологије је изазвао потребу правног регулисања многобројних последица које она производи у друштву. Истовремено настају потребе преиспитивања многих досадашњих институција које нису у стању да одрже корак са развојем технолошких иновација и увођења многобројних нових института у већ постојеће правне дисциплине.¹

По природи своје делатности, управа представља нарочито погодно тло за примену савремених техничких достигнућа, а посебно средстава информатичке технологије. Многобројни послови органа управе, почев од информационо-документационих, студијско-аналитичких, нормативно-правних, па све до решавања у конкретној управ-

* Рад примљен: 7. VIII 1995.

¹ „Очигледно је да са увођењем информатичке технологије постајемо сведочи настанка нове правне културе, која захтева успостављање нових основа. Такође је очигледно да су покушаји „калемљења“ нове културе на постојеће правне концепте, без њихове измене и адаптације, изазвали неспоразуме, посебно у оним подручјима права која су најизложенија ширењу примене нове технологије“. Д. Кавран, *Обрада података и заштити личности*, Анали Правног факултета у Београду, бр. 2—3/1989, стр. 198.

ној ствари, подложни су информатизацији.² Стога, употреба достигнућа информатичке технологије у битној мери утиче на квалитет остваривања функције државне управе у савременом друштву.³

Међутим, могућност примене савремених техничких средстава у раду органа управе не зависи само од техничке опремљености органа управе. Она зависи и од степена прилагођености прописа по којима органи управе делују. Стога, један од задатака који се поставља пред законодавство је и прилагођавање правних прописа по којима управа делује друштвеним променама условљеним брзим техничко-технолошким развојем, како би и управа постала модерна организација, на челу тог развоја, а не његов дефанзиван пратилац.

Намера нам је да испитамо могућности примене савремених техничких средстава у управном поступку, с обзиром на позитивно-правно стање, као и да евентуално укажемо на потребу измена појединих законских одредаба, а све у циљу одговора нормативне регулативе потребама управне праксе.

2. МОГУЋНОСТИ УПОТРЕБЕ САВРЕМЕНИХ ТЕХНИЧКИХ СРЕДСТАВА С ОБЗИРОМ НА ОДРЕДБЕ ЗАКОНА О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ

Постојање процесних управно-правних норми у једном правном систему је од великог значаја. Потпуно правно обухватање управе, изражено кроз начело законитости рада управе, захтева везивање управе не само материјално-правним, него и процесно-правним правилима.⁴

Југославији у том погледу припада истакнута историјска улога. Први наш Закон о општем управном поступку донет је још за време Краљевине Југославије, 1930. године.⁵ Правна правила овог Закона примењивала су се све до 1956. године,⁶ када је донет нови (још увек важећи) Закон о општем управном поступку.⁷

² Својевремено су стручњаци Института за јавну управу у Лjubљани утврдили да се око 280 различитих послова из надлежности органа управе може подврћи информатизацији. Према: Д. Николић, *Право информатија*, Нови Сад, 1990, стр. 111.

³ „Примена информатичке технологије у раду управе зависи не од учесталости обављања рутинских послова, односно од потребне количине и врсте информација за доношење одговарајућих одлука.” С. Лилић, *Правна информатика и управни процес* - *Итак*, Правни вјесник, Осиек, бр. 2/90, стр. 186.

⁴ „Јер ако се управи, поред тога што је њена делатност уоквирена материјално-правним прописима, остави слобода у начину утврђивања стања ствари и чињеница, у могућности избора и примене најразличитијих средстава и мера које претходе доношењу конкретнoг управног акта, онда је могућност појаве њене самовоље опет велика”. В. Иванчевић, *Институције управног права*, I, стр. 70.

⁵ Пре наше земље кодификацију општег управног поступка извршиле су Аустрија (1925), Чешка и Пољска (1928).

⁶ На основу Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације (Сл. лист ФНРЈ, бр. 86/48).

⁷ Закон је донет 19. XII 1956. г. (Сл. лист ФНРЈ, бр. 52/56) и мењан је до сада укупно четири пута: 1965. г. (Сл. лист СФРЈ, бр. 10/65); 1977. г. (Сл. лист СФРЈ, бр. 4/77); 1978. г. (Сл. лист СФРЈ, бр. 11/78) и 1986. г. (Сл. лист СФРЈ, бр. 9/86).

Поред *опшћиних* управно-процесних правила садржаних у овом Закону, наш правни систем познаје и *посебна* управно-процесна правила, којима се регулише поступање органа у појединим управним областима (*lex specialis*). С обзиром на супсидијарну примену општих правних правила на све области управног деловања, за предмет разматрања ћемо узети само одредбе општег управног поступка.

Дакле, предмет разматрања су одредбе пречишћеног текста Закона о општем управном поступку из 1986. године.⁸

2.1. ОСНОВНА НАЧЕЛА

Једна од специфичности нашег Закона је постојање основних начела, којима се на сажет и прегледан начин изражава суштина на којој овај пропис почива. Истовремено, основним начелима се дају и одређене смернице за схватање и примену самог Закона. Основна начела су *опшћеобавезна* и то како за општи управни поступак, тако и за све посебне поступке.⁹

Међу основним начелима Закона, с обзиром на угао нашег посматрања, посебну пажњу заслужују три: начело заштите права грађана и заштите јавног интереса; начело ефикасности и начело могућност примене савремених техничких средстава у деловању органа управе.

2.11. Начело заштите права грађана и заштите јавног интереса

Према овом начелу, органи управе су дужни (по службеној дужности) приликом вођења поступка односно решавања конкретне управне ствари да грађанима (странкама) омогуће да *што лакше* заштите и остваре своја права.

Заштиту и остваривање права странака у управном поступку могуће је обезбедити и широком употребом савремених техничких средстава. Основна сврха употребе савремених техничких средстава је у задовољавању све већег нивоа друштвених потреба човека, па и оних које могу настати вођењем управног поступка.

С обзиром на могућност вишенаменске употребе савремених техничких средстава, органи управе морају истовремено водити рачуна да не дође до злоупотребе ових средстава, којом би се наносила штета правима других лица или би се вређао јавни интерес.

⁸ Пречишћени текст Закона је сачињен и објављен у „Сл. листу СФРЈ”, бр. 47. од 15. августа 1986. године.

⁹ Видети: Д. Милков, *Управно право (управна делатност)*, Нови Сад, 1988, стр. 63.

2.12. Начело ефикасности

Смисао овога начела је да се од стране органа управе обезбеди ефикасно остваривање права и интереса грађана и других субјеката који се могу појавити као странка у управном поступку. Иако законски текст не наводи шта се сматра под „ефикасношћу”, њу треба схватити у смислу „успешности обављеног посла”. Дакле, акценат се ставља на „делотворност” рада органа управе, коју је могуће повећати, можда и понајвише, применом савремених техничких средстава у управном поступку.

2.13. Начело економичности и употреба

Суштина овога начела је у захтеву да се управни поступак одвија уз што мање материјалних издатака и трошења времена, како за странку, тако и за друге учеснике у поступку. Принцип економичности се испољава у брзини и штедњи приликом вођења управног поступка. Ово начело је детаљније разрађено одредбама о начину и роковима обављања појединих процесних радњи, трошковима поступка и сл. Управо обављање ових процесних радњи могуће је вршити употребом низа савремених техничких средстава, чиме се вишеструко смањује утрошак како материјалних средстава, тако и времена.¹⁰

2.2. ОПШТЕЊЕ ОРГАНА И СТРАНАКА

Под општењем органа и странака подразумевају се начини на које се успоставља комуникација између органа који води поступак, с једне стране, и странака односно других учесника с друге стране. Управо у оквиру ових одредаба¹¹ постоји највећа могућност конкретне примене појединих техничких средстава, а пре свега телекомуникационих средстава.

2.21. Поднесци

Под „поднесцима” се подразумевају различити облици саопштења које поједини правни субјекти упућују органима управе. То могу бити различити: захтеви, предлози, молбе, жалбе, приговори и сл.

¹⁰ Увођење савремених техничких средстава у рад органа управе само првобитно захтева већи материјални издатак, али дугорочније посматрано, ипак доводи до вишеструке уштеде (мултипликативан ефекат).

¹¹ ЗОУП, глава IV, чл. 64—80.

Закон, у складу са општом тенденцијом модернизације управе, у поднеске сврстава и „образце који се користе за аутоматску обраду података” израђених путем рачунара (компјутера).¹² Мада остаје доста нејасна природа „образаца који се користе за аутоматску обраду података”, значај ове одредбе је у томе што се на један општи начин, доста широко, отвара могућност употребе *рачунара* — симбола информатичке технологије, у управном поступку.

У погледу предаје поднесака,¹³ поред „класичних” начина предаје,¹⁴ постоји могућност (ако није другачије прописано) саопштавања поднесака *телеграфским* и *телефонским* путем. Иако овакви начини саопштавања поднесака представљају само изузетак,¹⁵ значајније је да се оваквом одредбом омогућује употреба телеграфа и телефона, као телекомуникационих средстава у управном поступку.

Међутим, употреба телеграфа и телефона је била савремена пре више десетина година, те сматрамо да, с обзиром на дух ове законске одредбе, треба омогућити употребу и таквих телекомуникационих средстава као што су *телејринијер*, *телефакс*... (кад природа ствари то дозвољава), јер они у крајњем смислу више одговарају стварним потребама савремене праксе.

У том смислу, и одредбе о утврђивању идентитета подносиоца,¹⁶ подједнако се могу примењивати и приликом употребе ових савремених телекомуникационих средстава, што нам се чини највећом препреком за њихову ширу примену у управном поступку.

2.22. Позивање

Позивање је важна процесна радња органа управе у поступку којом се обезбеђује присуство одређеног лица у вези са неком процесном радњом. Управо у оквиру одредби о начину позивања¹⁷ постоји велика могућност употребе многих савремених телекомуникационих средстава.

Основни начин позивања у управном поступку је писменим позивом. Међутим, остављена је могућност да се посебним прописима предвиде и други начини позивања, чиме се широко отвара могућност употребе савремених средстава комуникација. Тим посебним прописима требало би омогућити и друге форме позивања као

¹² ЗОУП, чл. 64. став 1.

¹³ ЗОУП, чл. 64. став 2.

¹⁴ Најчешће се предаја поднесака врши на два начина: — *писменим путем*, непосредним уручењем органу или слањем преко поште (обично или препорученом пошиљком) и — *усменим путем*, саопштавањем на записник.

¹⁵ Саопштавање поднеска телеграфски могуће је само ако није другачије прописано, а телефонским путем се могу давати само она саопштења која су кратка и хитна, и када је по природи ствари то могуће.

¹⁶ ЗОУП, чл. 68. став 3.

¹⁷ ЗОУП, чл. 70. став 3.

што су: телефаксом, телепринтером, телефоном, радио-телефоном (...). Тиме би се вишеструко повећала ефикасност ове процесне радње, а истовремено се битније не би умањила њена сигурност (ако се придржава правила о овлашћеном коришћењу ових средстава).

2.3. ДОСТАВЉАЊЕ

Достављање је таква процесна радња која такође представља један вид комуникације органа и странака, а састоји се од упућивања и предаје различитих писмена адресату — лицу коме су намењена. Основни циљ ове процесне радње је упознавање адресата са садржином писмена, те овом циљу може да послужи и употреба многобројних савремених техничких средстава.

Најчешће се достављање обавља преко поште или за то посебно организоване доставне службе. Међутим, конкретан начин достављања увек одређује сам орган чије се писмено доставља.¹⁸ Овај орган би руководио начелом економичности и ефикасности достављања, али и начелом заштите права грађана и заштите јавног интереса, требао водити рачуна и о могућности достављања писмена појединим савременим, телекомуникационим средствима нарочито подобним за то (телефакс, телепринтер...), наравно у оним ситуацијама где природа ствари (писмена) и техничка опремљеност адресата то дозвољавају. Правилном употребом прописа о овлашћеном коришћењу ових средстава, као и прописивањем обавезне повратне потврде пријема писмена, избегла би се могућност погрешне доставе неовлашћеном лицу.¹⁹

Такође, овакав начин достављања сматрамо много ефикаснијим и приликом немогућности непосредног достављања писмена адресату, од примене правила о посредном достављању (путем одраслих чланова домаћинства, настојника, суседа...)²⁰

Ради онемогућавања злоупотребе одредаба о достављању, Закон прецизно регулише и питање избегавања пријема писмена.²¹ У таквој ситуацији предвиђа се могућност прибијања писменог саопштења о томе где се писмено налази на вратима стана, пословне просторије или радионице лица коме се достављање има извршити, а достављање се сматра извршеним када је саопштење прибијено на врата.

Чини нам се да овакво решење припада више прошлости, него што одговара потребама праксе. Данас постоје нека савремена телекомуникациона средства, која на далеко ефикаснији начин замењују потребу „прибијања писменог саопштења”. Међу тим средствима свакако да овој сврси најбоље може да послужи телефакс или кућни

¹⁸ ЗОУП, чл. 81. став 3.

¹⁹ ЗОУП, чл. 84. став 3.

²⁰ ЗОУП, чл. 84. став 1. и 2.

²¹ ЗОУП, чл. 86. став 2. и 3. и чл. 87. став 2.

телефонски уређај, тзв. „телефонска секретарица”, који су оспособљени за бележење порука остављених телефонском везом. Употребом оваквих савремених телекомуникационих уређаја (наравно у оним случајевима где они постоје), постиже се у основи исти циљ (упознавање адресата о извршеном достављању писмена и места где се оно налази и без његовог пријема), на један далеко ефикаснији и економичнији начин.²²

2.4. СКРАЋЕНИ ПОСТУПАК

Због самог карактера управног поступка и ради остваривања начела ефикасности, најчешће се управна ствар решава у „скраћеном поступку”. Решити ствар у скраћеном поступку значи одлучити о њој непосредно, без одржавања усмене расправе, односно без извођења доказа путем посебних доказних средстава. По одредбама о скраћеном поступку решавају се по правилу једностраначке управне ствари у којима странка захтева признавање одређених права.

Ради остваривања начела законитости, законодавац таксативно наводи ситуације које могу бити решене по скраћеном поступку.²³ Међутим, ради даљег остваривања начела ефикасности, у ситуацијама:

„ако је странка у свом захтеву навела чињенице или поднела доказе на подлози којих се може утврдити право стање ствари, или ако се то стање може утврдити на подлози општепознатих чињеница или чињеница које су органу познате”; или

„ако се стање ствари може утврдити на подлози службених података којима орган располаже а није потребно посебно саслушавање странке ради заштите њених права односно правних интереса”,

дозвољена је могућност израђивања решења и електронским рачунарима.²⁴ Дозвољавањем примене рачунарске технике у овим ситуацијама постиже се савременија и ефикаснија израда појединих „типова” решења, што је у складу са циљем и духом одредаба о скраћеном поступку.

Међутим, израда решења електронским рачунарима остаје само као могућност за поједине случајеве вођења скраћеног управног поступка, док за остале случајеве вођења скраћеног поступка (чл. 141, став 1 и 2), као и за случајеве спроведене по посебном испитном поступку, оваква могућност не постоји.

Стога, сматрамо да би и у осталим случајевима вођења управног поступка требало предвидети могућност израде решења електрон-

²² Видети детаљније: R. Godec, *Razvoj tehnike in upravni postopek*, Vestnik IZJU, Љубљана, бр. 3—4, 1987, стр. 159.

²³ ЗОУП, чл. 141. став 1. т. 1—4.

²⁴ ЗОУП, чл. 141. став 2.

ским рачунаром, јер ефекат који се тиме постиже (савремена, ефикасна и економична израда) није у супротности са циљем спровођења целокупног управног поступка (заштита јавног интереса и објективне законитости и заштита приватних, односно групних интереса), напротив.

2.5. ДОКАЗИВАЊЕ

Међу одредбама о доказивању²⁵ налазе се нове могућности за употребу савремених техничких средстава у управном поступку.

Наводећи доказна средства²⁶ законодавац наводи и микрофилмске копије исправе или репродукције тих копија.²⁷ Међутим, и без изричитог навођења, позивањем на начело материјалне истине њихова употреба је и раније била могућа.²⁸

Смисао њиховог изричитог навођења као доказног средства, вероватно је само у прецизирању доказне снаге. Наиме, микрофилмска копија исправе или репродукција те копије, у погледу доказне снаге изједначене су са оригиналом јавне исправе.²⁹ Овим путем је прихваћена општа тенденција осавремењавања управног (казног) поступка, не занемарујући при томе ни његову ефикасност и економичност.

Други облици осавремењавања доказног поступка изричито се не наводе. Међутим, то не значи да се и друга многобројна савремена техничка средства не могу појавити у управном поступку као доказно средство. Позивањем на начело материјалне истине, „све што је подобно за утврђивање стања ствари и што одговара поједином случају“³⁰ — може се употребити као доказно средство у управном поступку. То практично значи могућност употребе као доказног средства и других, многобројних савремених техничких средстава која су подобна за бележење и трајније чување релевантних чињеница. Међу њима, примера ради истичемо: компјутерске записе остварене на дискетама, дискове са магнетним траговима, видео траке (...).

Могућност употребе ових и других савремених техничких достигнућа као доказног средства у управном поступку, свакако није спорна. Међутим, остаје спорним питање њихове доказне снаге, што свакако пада на терет службеног лица које води управни поступак (начело слободне оцене доказа).

²⁵ ЗОУП, чл. 159—201.

²⁶ ЗОУП, чл. 159. став 2.

²⁷ О микрофилму као доказном средству детаљније видети: Б. Фатић, *Микрофилм као доказно средство у процесном законодавству*, Општина, бр. 1—2/1984, стр. 119—122.

²⁸ Навођење микрофилмске копије исправе односно њене репродукције као доказног средства у управном поступку, учињено је Новелом Закона из 1986. г.

²⁹ ЗОУП, чл. 164. и 166.

³⁰ ЗОУП, чл. 5.

2.6. ОБЛИК И САСТАВНИ ДЕЛОВИ РЕШЕЊА

Решење представља одлуку о главној управној ствари — предмету управног поступка, те је његово доношење доста строго и прецизно регулисано.³¹ Међутим, у „једноставним стварима” и „стварима мањег значаја”, решење се може издати и на прописаном обрасцу.³² Израда оваквих решења омогућује употребу електронских рачунара и у овој фази управног поступка и тиме знатно доприноси његовој ефикасности и економичности.

Међутим, доношење оваквих решења ипак представља изузетак у управном поступку, те се значај употребе рачунара у фази решавања управног поступка тиме маргинализује. Сматрамо да би требало омогућити знатно ширу примену рачунара и у овој фази поступка, те тиме искористити његове многобројне, готово несагледиве могућности, што у крајњем смислу доприноси општој ефикасности и економичности целокупног управног поступка.³³

3. ЗАКЉУЧНО РАЗМАТРАЊЕ

Могућност употребе савремених техничких средстава у управном поступку, поред питања техничке опремљености како саме управе, тако и грађана као потенцијалних учесника у поступку, зависи свакако и од питања нормативног уређења управног поступка.

Након анализе појединих одредаба Закона о општем управном поступку које омогућују употребу неких од савремених техничких достигнућа, могуће је запазити очигледно заостајање правне регулативе за потребама (могућностима) управне праксе.

У Закону се у веома мало одредаба говори о употреби појединих савремених техничких средстава, а када се то и чини, чини се по правилу на начин који је већ одавно застарео и непримерен потребама праксе. Употреба савремених техничких средстава у управном поступку за сада постоји углавном као „могућност”. До њихове практичне примене најчешће долази само по изузетку.

Брзи развој савремене технологије, који је толико унапредио многе области друштвеног живота, готово да није оставио трага на

³¹ ЗОУП, чл. 201—219.

³² Под „једноставним стварима” се подразумевају две групе управних ствари: 1. оне у којима учествује само једна странка, а њен захтев се уважава; и 2. двостраначке (вишестраначке) ствари у којима странке не приговарају постављеном захтеву, коме је удовољено. „Ствари малог значаја” су оне управне ствари у којима се удовољава захтеву странке, а не дира се у јавни интерес нити интерес других лица и у којима су разлози за такву одлуку очигледни.

³³ „У управном поступку се прелази на аутоматско доношење решења на основу података који се налазе у јединственим базама података и тиме се знатно бржим задовољавањем потреба грађана демократизује поступак, повећава тачност и смањује могућност грешке и у поступку контроле аката обезбеђује више времена за рад *sine ira et studio*.” Д. Кавран, о. с., стр. 276.

деловање управе. Услед дејства начела законитости рада управе, без промене правне регулативе управног поступка, а без обзира на повећање нивоа техничке опремљености управе и грађана, нема ни значајније модернизације управног поступка.

Стога, приликом наредног новелирања Закона о општем управном поступку, које је с обзиром на настале промене у уставно-правном систему већ дуго очекивано, требало би повести рачуна и о овој потреби. Тиме би се, поред даљег улагања у техничку опремљеност органа управе, створила могућност да управа постане модеран инструмент државе, прилагодљив на промене које диктира развој савремене технологије. С друге стране, превазишла би се ситуација да правна регулатива буде једна од кочница бржег развоја управе, што за сада она свакако јесте.

Зоран Башић

адвокатски приправник у Новом Саду

РАЗВОЈНО-ТЕОРИЈСКИ АСПЕКТИ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ДЕТЕУБИСТВА*

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Детеубиство је кривично дело које је у различитим друштвено-историјским приликама наилазило на различиту друштвену односно кривично-правну и казнено-политичку реакцију. Оно што је неспорно, како са историјског и компаративног, тако и са нашег позитивно-правног становишта, јесте то да се лишење живота новорођенчета од стране мајке третира као један вид убиства. Међутим, већ код одређивања бића и тежине овог дела — лако, тешко или обично убиство, а сходно томе и прописивању казни и уопште казненој политици управљеној на кривично дело детеубиства — долази до знатних разликовања. Посматрано са једног историјског аспекта, генерално узев, може се рећи да временом отупљује оштрица кривично-правне репресије, док се све више инсистира на превенцији ове врсте криминалитета. Развој технике, технологије, биологије, медицине, психологије, психијатрије и других научних области, где се неизоставно и право и правна наука убрајају, као и општи социо-културни развој, омогућују ефикасну превентивну борбу против детеубиства. Превентивна делатност јавља се у разним видовима заснованим на модерном схватању брака и породице, као и савременим методама планирања породице. Кривично-правна репресија, за случај да у појединим ситуацијама утицај превенције закаже, ангажована је инкриминисањем засебног, редовно привилегованог, кривичног дела чедоморства.

* Рад примљен: 19. VI 1995.

Такво је, укратко, стање данас. Међутим, историјски гледано, услове за овакав третман наведеног проблема поједина права нису узимала у обзир до скоријих времена. У складу са друштвеним развојем уопште, те еволуцијом у кривично-правним назорима посебно, мењао се и став законодавства према овом делу.

Прве трагове о овом кривичном делу налазимо већ у римском праву. „Lex Pompeia de Parricidiis” је детеубиство сматрао тешким убиством, јер убија се крвни сродник, те је сходно томе за њега следила смртна казна. Јустинијанов кодекс такође ово дело сматра тешким убиством, али по другом основу. Убија се немоћно људско биће.

Средњовековно право, а и каснија права све до XIX века, нису начинила велики помак у односу на римско у погледу овог дела. За убиство детета кажњавало се смртном казном која се, по појединим правима, над мајком чедоморком извршавала и на нарочито свиреп начин.¹ Но, у том периоду се детеубиство почиње издвајати као засебно, кривично дело *suī generis*, и то прво у германском праву.² Велику прекретницу у третману детеубиства исходило је аустријско право 1803. године и баварско право 1813. године укидањем смртне казне за ово кривично дело, док је у француском праву, где оно није имало засебан значај, од 1901. године за убиство детета мајки и само њој прописана блажа врста казне.³

Од тога периода законодавства почињу да узимају у обзир разне олакшавне околности на страни мајке детеубице. Тако се дошло и до садашњег стања, које, као што је речено, на мајку детеубицу гледа изразито благонаклоно инкриминишући детеубиство као кривично дело *suī generis* привилегованог карактера.

Које су околности чиниоци основа за засебну инкриминацију и привилеговање детеубиства, као и историјски осврт на схватања нашег права у том погледу, питања су која ћемо на наредним страницама претресати.

I — УПОРИШТА БЛАЖЕМ КАЖЊАВАЊУ

Блаже кажњавање за кривично дело детеубиства, односно његов привилегован карактер има своје упориште у разним околностима олакшавне природе. Те околности, пре него што је неке од њих усвојило поједино законодавство, истицала је правна теорија. Већ у XVIII веку јављају се поједини теоретичари са идејом о, из извесних разлога, потреби за засебном инкриминацијом детеубиства као при-

¹ У *Constitutio Criminalis Carolina* из 1532. године било је предвиђено да се мајка детеубица жива закопа, да се черечи усијаним кљештима и сл.

² Према др М. Миљковић, *О убиству — с погледом на реформу нашег Кривичног законика*, Београд, 1909, стр. 64.

³ Уместо смрти, матери се кажњавала принудним радом, и то вечитим или на одређено време, зависно од постојања предумишљаја.

вилегованог кривичног дела.⁴ Неки од истицаних разлога су, у законодавствима, прихваћени и уграђени у биће кривичног дела чедоморства. Други нису, али по правилима општег дела Кривичног закона могу се узимати као олакшавајуће околности при кажњавању, док се трећи редовно не узимају у обзир. На овом месту изложићемо наше виђење свих ових разлога, као и реперкусије које су произвели или би могли произвести својим инсталирањем у биће кривичног дела чедоморства. При том, напомињемо да ће се они разматрати у две групе, и то као

1) основи субјективног карактера, који су зависни од конкретног случаја, околности на страни извршиоца, његове околине и услова живота и

2) основи објективног карактера, који су редовно независни од конкретног случаја. Они би се, уз испуњење одређених услова, увек могли узети у обзир.

1) Основи субјективног карактера

а) Спасење части је основ за привилеговање детеубиства који, у ствари, представља низ мотива за извршење овог кривичног дела. Он у себи обухвата све мотиве моралне природе са којих се ово дело врши. Према томе, у ову групу бисмо могли убројати срамоту, страх од реакције социјалне средине, уже и шире, страх мајке да ће је оставити љубавник или страх од мужа да ће сазнати да дете није његово и слично.

Највећу заслугу за продор овог основа за блаже кажњавање у теорију и законодавство можемо приписати јужнороманским теоретичарима XVIII века, Бекарији и Ромањозију. Бекарија, у свом делу *О злочинима и казнама*, оправдање за прихватање овог основа проналази било у томе што је на морално недопуштен сполни однос, који чедоморством тежи да сакрије, жена могла бити „присиљена”, било због тога што је сполном односу „подлегла” односно пристала на њега из разлога који су иманентни сваком људском бићу, што је неодољива привлачност међу половима.

Могућност легалног побачаја, у новије време, тешко да може умањити значај овог основа. Чедоморство обично врше особе ниског

⁴ Не можемо изоставити помен доприноса решавању проблема чедоморства Италијана Чезара Бекарије. Наиме, као заклето противник смртне казне и поборник теорије о превенцији криминалитета, те о корисности казне, овај великан, један од челника плејаде учених људи тога доба, у свом познатом делу *О злочинима и казнама* из 1764. године, изнео је своје разлоге за привилеговање чедоморства. У параграфу 31. поменутог дела, а под називом: „Злочини које је тешко доказати”, Бекарија обухвата проблем чедоморства на следећи начин. „Чедоморство је такође последица неизбјеживог протусловја, у које долази особа која је, буди из слабости, буди присиљена, сагрешила (подлегла). Када жена има бирати међу властитом срамотом и смрћу бића, које није способно ћутити муке (смртне) како да не предпостави ову неизбјеживој невољи, којој би била изложена она и несретан плод њезин?”

образовања, потичу из патријархалних средина и редовно су слабог материјалног стања, тако „да је са гледишта морала ово дело мање покварено од рафинираног побачаја 'отмених госпођа'”.⁵

Основна последица увођења овог основа је да се он узима у обзир тамо где је част објективно и доведена у питање. Можемо узети да је част објективно и доведена у питање у случајевима где је рођење детета производ морално недопуштених сполних активности његове мајке, што значи из ванбрачних односа или из односа са мушкарцем са којим мајка не живи у браку, већ је у таквом односу са другим. Речено су и законодавства прихватила, тако да су блаже казне прописиване за убиство ванбрачне деце. Међутим, не ретко, неоправдано су остављани ван домаћаја законских привилегија случајеви када удата жена остане градивна са другим, а не са својим мужем. И ту је част доведена у питање. То је част коју штити поштовање брачних дужности.

Следеће питање које је са овим скопчано је: на које извршиоце са привилегија распростире? Тачније, да ли за детеубиство треба теретити само мајку детета, а остале извршиоце, код којих је рођењем дотичног детета част такође могла бити повређена, за убиство или пак за детеубиство? У том погледу законодавства су, а и пракса махом сложна да се овај основ примењује, а тако и привилегија распростире само на извршиоца — мајку детета, док се остали извршиоци терете за убиство.

Спасење части је управо онај чинилац који је први прихваћен за основ привилеговања детеубиства у појединим законодавствима, а може се рећи да је он у неким позитивно-правним решењима и данас присутан.⁶ Ипак, примери из упоредног права су изузеци. „Спасење части” је данас, начелно, напуштен основ привилеговању детеубиства.

b) Потешкоће економске природе као олакшавна околност на страни мајке детеубице исцрпљује се у тешком материјалном стању мајке и стога бриге о будућности, односно могућности издржавања детета, а и ње саме, брига због могућности да се изгуби служба или други посао и слично.

Ове околности нису прихватане као основ за привилеговање детеубиства, мада не стоје разлози због којих се оне не би могле третирати као олакшавајућа околност. „Овај разлог није могао наћи места у позитивним законодавствима јер би се онда и сувише отворило поље вршењу овог деликта”.⁷

⁵ Ж. Алексић, *Нека питања у вези чл. 138. КЗ, Правни живот*, бр. 5—6, 1959, стр. 5.

⁶ Може се рећи да овај основ прихватају законодавства која за ово дело прописују блаже казне за ванбрачне мајке него за брачну. То су нпр. аустријско и белгијско законодавство. Исто чине и законодавства која за ово дело блаже кажњавају и друга лица осим мајке, тј. кажњавају их за детеубиство, а не за убиство. То су нпр. чилеанско и аргентинско законодавство.

⁷ Др М. Миљковић, *О убиству — с погледом на реформу нашег Кривичног законика*, Београд, 1909, стр. 69.

с) Остали основи субјективног карактера били би недостатак материнског осећања на страни мајке, страх од злостављања од стране родитеља, страх за свој комодитет, страх за будућност детета итд.

Ове околности нису прихваћене као основ привилегији детеубиства, док би се неке од њих, с извесном дозом резерве, могле узимати као олакшавајуће околности у конкретном случају. Што је речено код претходног важи и за случајеве на овом месту размотрене. При томе, треба истаћи да се лоше материјално стање може сигурније утврдити него околности које се овде наводе, јер састоје се у чисто субјективним доживљајима чије постојање је тешко несумњиво утврдити. Тако би се, уколико се ове околности прихвате у позитивном праву као основ привилегији дела, створило изузетно погодно тло злоупотребама.

2) Основи објективног карактера

а) Мања вредност детета које се сматра новорођеним, уколико би се узео као основ привилегије детеубиства, могао би се увек, у сваком случају применити. За помен овог основа пронашли смо тврдњу Ч. Бекарије да дете „није способно чутити муке (смртне)”, те његово спомињање „несретног плода” мајчиног, из чега се да закључити да је ту оно третирано као мање вредно од човека.⁸ „Интересантно је навести да у Енглеској ако се дете хотимично убије за време процеса рађања то је по важећој законској концепцији више абортус него детеубиство. Тако је и створен термин „child destruction” — деструкција детета, ако би се буквално превело.”⁹ Овај термин и не би био толико чудан, ако се не би узело у обзир да англосаксонским правима није стран појам инфантицида. Стога, из таквог решења могу се извести два закључка. Први је већ изречен, а то је да се код убиства детета за време процеса рађања ради више о абортусу него о детеубиству. Овај закључак је противуречан и не би се могао прихватити. Чему термин „child” (дете) ако се ради о фетициду, а не инфантициду. С друге стране, чему термин „destruction” (уништење) ако је реч о инфантициду, а не о фетициду. Други закључак, коме смо склонили, је да се овде ипак ради о инфантициду (детеубиству), с тим што се дотично дете, у време у које се лишава живота, тј. у време трајања процеса рађања, сматра људским бићем и зато је реч „child” правилно употребљена. Реч „destruction” је такође правилно употребљена, с тим да се узме да је „уништење” детета, а не његово

⁸ Према С. Вессагиа, *О злочиних и казнах* (превод: Јосип Шиловић), Загреб, 1889, стр. 46.

⁹ Ж. Алексић, *op. cit.*, стр. 1. и 2.

убиство, у питању због претпоставке мање вредности тог детета од другог човека, с тим што је оно, као људско биће ипак вреднија од плода.¹⁰

Осим овог усамљеног примера, ниједно законодавство, колико нам је познато, није прихватило претпоставку мање вредности детета код кривичног дела детеубиства.¹¹ И теорија је са тим сагласна. Дакле, „није мања вредност детета разлог за давање привилегије делу”.¹² На истом становишту је и наше старије право. У Карађорђевог Криминалном законнику, између осталог, стоји: „Ако би се усудила удавити, то таки и она се осуђује на смрт, без никакве даље милости, за узрок, што је убила човека на свету”. Овим становиштва се и ми придружимо. Треба јасно разграничити кривично дело недозвољеног прекида трудноће од детеубиства, а не правити неки прелазни облик између недозвољеног прекида трудноће и убиства кроз чедоморство, правдајући га мањом вредношћу детета.

б) Порођајне муке, односно психичко стање мајке за време порођаја и извесно време иза њега, а које је узроковано порођајем је актуелан основ за привилеговање детеубиства. Ваља напоменути да се овај основ на различите начине одређује у разним законодавствима. „Најлибералније схватање о бићу кривичних дела убиства детета при порођају у Европи имају данас холандски, швајцарски и наш Кривични Законик, који не траже никакве посебне мотиве, већ само факат убиства новорођенчета у поремећају изазваног порођајем.”¹³

3) Примена

Од свих поменутих основа — мотива или разлога за извршење детеубиства у конкретном случају могу се појавити сви или само неки од њих са различитим степеном утицаја на извршење дела. Зависно од тога који основ прихвата конкретан закон, као и од степена заступљености осталих околности, које се могу узети као олакшавајуће, суд ће учиниоцу изрећи одговарајућу кривичну санкцију. Разуме се, ако се претходно утврди постојање овог дела.

¹⁰ Ово тумачење треба гледати с одређеном резервом, јер закључивање није вршено на основу увида у сам законски текст, већ само на основу термина за који се зна да је тамо употребљен.

¹¹ Блаже кажњавање за убиство детета за које је доказано да је рођено неспособно за живот, у параграфу 164. Казненог законика Кнежевине Србије из 1860. године, не можемо изједначити са основом који је овде размотрен као мања вредност сваког новорођенчета.

¹² Ж. Алексић, *Кривичне санкције за убиство детета при порођају с посебним освртом на рецидивизам*, Безбедност, бр. 5/1964, стр. 420.

¹³ Ж. Алексић, *Нека питања у вези чл. 138. КЗ*, Правни живот, бр. 3—4/1959, стр. 2.

Законодавство на просторима садашње Републике Србије је имало јасно опредељен став према кривичном делу убиства детета. На тај став утицали су како страна теорија и законодавна решења, тако и фреквентност дела у питању на нашим просторима.

Како је до већих промена у третману овог дела дошло тек у XIX веку, то ће и на овом месту бити размотрено стање из тог доба у неким значајнијим правним споменицима са садашњих простора Р. Србије, а потом, без упуштања у разраду проблема, приказано и позитивно-правно решење које пружа КЗ из 1977. године.

а) Мада није познато да ли је икад ступила на правну снагу, вредна је помена одредба Караборђевог Криминалног законика о детеубиству. Параграф 30. регулише не само кажњавање за ово дело, већ првенствено пружа могућност мајци да нежељено дете отхрани или ако јој је „весма стидно, то може однети и на путу оставити, куд људи сваки час пролазе, да који год нађе, примиће се и наћи ће се и ранити”. Већ из овакве формулације може се наслутити велика фреквентност овог дела у Србији тога доба. Такође, на тај начин пружена је могућност мајци да на разумнији начин спасе част, тако што ће дете оставити на прометном месту, а не његовим убиством. У супротном, ако мати не искористи коју од пружених могућности него убије дете, за то дело предвиђена је смртна казна.

б) Детаљне одредбе о детеубиству садржи Казнени законик за Кнежевину Србију из 1860. године. Читава једна глава законика посвећена је овом кривичном делу. Реч је о глави XVI која носи назив: „О убиству деце, нарочито копилади”. Од параграфа 164. до и заједно са параграфом 167. потанко се разматрају поједини случајеви детеубиства, као и неки који указују на детеубиство и још нека питања која произлазе из те проблематике. За наше потребе довољно је начинити следеће напомене. Кривично дело детеубиства је дело *sui generis* привилегованог карактера. Основ за привилегију су порођајне муке породиље, с тим што се њихово постојање претпоставља ако је дело извршено у временском периоду до 24 часа од порођаја, а уколико је оно извршено касније мора се доказати не само да су оне постојале у време извршења дела, него и то да оне од момента порођаја па до извршења нису ни престајале, односно „да је мучно стање породиље још непрестано трајало”. Уз постојање оваквог претходног услова прописана казна за убиство брачног детета је робија до десет година, а ако је дете ванбрачно робија до шест година. Ако се, пак, докаже да убијено дете није било способно за живот казна је блажа и по врсти — затвор до једне године дана. Учинилац овог кривичног дела може бити само мати детета, док се друго лице које убије дете кажњава по општим правилима о убиству, односно по правилима о саучесништву, ако се појављује у том својству. Остали случајеви који су у овом Законику инкриминисани односе се на ситуације које су блиске детеубиству или оне у којима

се може основано сумњати на то кривично дело, иако се оно тешко може доказати. На пример, у параграфу 167. стоји: „Мати која своје ванбрачно дете сарани, без да је месној општинској власти јавила, да се казни затвором до три месеца”.

с) На војвођанским просторима важило је Казнено законодавство Угарске све до 1929. године. V. законски чланак из 1878. године, новелиран 1908. године, је регулисао ово питање у осамнаестој глави, која се односи на „злочине и преступе против човековог живота”, и то у параграфу 284. под називом „чедоморство”. Одредба привилегује само мајку, чедоморку ванбрачног детета, док се порођајне муке не помињу. Ипак, потреба њиховог постојања може се утврдити посредно, на основу назначеног времена у коме се ово дело може извршити. Одредба гласи: „Она мати, која своје ван брака рођено дете за време порођаја или непосредно после порођаја, намерно убије: има се казнити робијом до пет година”.¹⁴

д) Значајну улогу у питањима овог кривичног дела заузео је пројекат Српског казненог закона из 1910. године. По њему, укинуте су разлике између брачног и ванбрачног детета, док је, на неки начин, задржано „спасење части” као основ привилегији. Др М. Миљковић који је пледирао на овакво решење наводи да „што се тиче смањене урачунљивости, коју многи помињу, ту би се могли сложити са Листом да, ако се тај појам уопште унесе у кривични законик, онда га треба као једну општу олакшицу унети у општи део кривичног законика”. Одредба члана 135. „Пројекта” гласи: „Мати која своје дете убије за време порођаја или непосредно после овога, услед бојазни да се за њен порођај не сазна, казниће се робијом до пет година. Покушај се неће казнити, ако не буде штетних последица по тело и здравље детета.”

е) Посебну одредбу о убиству детета садржао је, у параграфу 170, и Кривични законик Краљевине Југославије од 27. јануара 1929. године. Као основ блажем кажњавању и ту служи поремећај породице, који се претпоставља у сваком случају, док се за убиство

¹⁴ Према тумачењу др Милорада Јоцића, главног државног тужиоца у Новом Саду, од 1926. године отклоњене су све непрецизности ове одредбе. По том тумачењу субјект овог дела може бити само мати, „и то само ако је ван брака родила”, док „ванбрачно дете је то, које је рођено из незаконитог сполног односа, а са каснијим браком озакоњено није. По том је, дакле, рођење законито за време брака, све и ако је муж дуже од годину дана рецимо у рату одсутан био, те мати када дете, које на тај начин не може потицати из сполног односа са мужем, убије, не ужива повластицу 284. параграфа”. Даље тврди да није потребно да је дете било способно за живот. „За време” порођаја значи кад је порођај већ започео али довршен није. „Непосредно после порођаја” значи док траје изузетно телесно и душевно стање материно. Према истом тумачењу, радња извршења овог деликта могла се састојати у чињењу и нечињењу („пропуштању”), потребно је постојање „убилачке намере”, а и покушај је могућ. Најзад, за саучеснике у овом делу тумачење предвиђа кажњавање за убиство, с тим што треба напоменути да је, по разматраном законском тексту, за унапред смишљено убиство била предвиђена смртна казна, а за оно које је извршено без унапред смишљене намере тамница од десет до петнаест година (параграфи 278. и 279).

ванбрачног детета кажњавало блажом врстом казне, него за убиство брачног детета. Формулација ове одредбе изведена је на следећи начин: „Мати која за време порођаја или непосредно иза порођаја, али док траје онај поремећај што га код породиље изазива порођај, лиши живота своје дете казниће се ако је дете брачно строгим затвором, а ако је дете ванбрачно затвором. У особито лаким случајевима суд може ублажити казну по слободној оцени.”

ф) Кривични законик ФНРЈ од 1951. године предвиђа кривично дело „убиство детета при порођају” у члану 138. и то у скоро потпуно идентичној формулацији коју од њега преузима и позитивно правно решење у чл. 50. КЗРС. Једино што овде можемо посебно истаћи је да, у односу на решење из Кривичног закона за Краљевину Југославију од 1929. године, ово решење укида разлику између брачне и ванбрачне мајке, као и могућност ублажавања казне у особито лаким случајевима, те изриком наглашава да ће се за покушај казнити. Једино разликовање у односу на важећу одредбу чл. 50. КЗРС чини чл. 138. КЗФНРЈ у погледу прописане казне. По чл. 138. КЗФНРЈ учинилац овог дела „казниће се затвором најмање шест месеци”. Изменом од 1959. године овај посебни минимум спуштен је на три месеца затвора.

г) Овакав развојни пут овог кривичног дела довео је до решења које у чл. 50. пружа КЗРС из 1977. године. Оно гласи: „Мати која лиши живота своје дете за време порођаја или непосредно после порођаја, док траје поремећај што га је код ње изазвао порођај, казниће се затвором од три месеца до три године. За покушај ће се казнити.” Из таквог решења произилази и низ проблема практичне и теоријске природе.

SUMMARY

Infanticide, as a criminal act (*sui generis*), originated at the beginning of XIX century. Since then it has been privileged criminal act and legislator anticipates lighter penalties. In this work, the questions of basis for lighter penalties for this act are considered from theoretical aspect and also the development of the act in Serbian law. Theoretically, the basis for lighter penalties consist of two groups of circumstances: the ones of subjective nature and the ones of objective nature. The most common cases accepted by legislation, as a basis of privilege, are saving of honour and labor pains of mother. Serbian law separated this criminal act as privileged in The Penalty Code of Principality of Serbia in 1860. Since then till now this act has been privileged, although it suffered from various changes, from the point of law description and from the point of hight of penalty.

ПРИКАЗИ

Проф. Александар Фира: „ЕНЦИКЛОПЕДИЈА УСТАВНОГ ПРАВА БИВШИХ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ЗЕМАЉА”

(Изд. Агенција „МИР”, Нови Сад, 1995, стр. 319)

У оквиру *Енциклопедије уставног права бивших југословенских земаља*, академика Александра Фире, из штампе је 1995. године изашао II том *Уставно право Републике Србије и Републике Црне Горе* (стр. 332).

Студију, која представља универзитетски уџбеник, чине две тематске целине. Прва обухвата уставно право Републике Србије, друга, уставно право Републике Црне Горе. Заједно са првим томом у коме су обрађена основна теоријска питања уставног права, други том чини јединствену целину.

Свака од наведене две тематске целине садржи четири засебна дела. У првом, аутор описује историјски развој уставности у свакој од федералних јединица. Материја је систематизована хронолошки на следеће основне етапе: уставни развој до Првог светског рата; уставни положај између два светска рата; уставни развој после Другог светског рата; уставни систем по Уставу 1974. године; уставни амандмани 1989. године. Други део обухвата опште карактеристике важећих устава у свакој од федералних јединица. Овај део обухвата следеће тематске целине: доношење устава; извори уставног права; систематика, садржина и опште карактеристике устава; друштвено уређење; политички систем; спољна обележја државе и државни симболи. Трећи део, уједно и најобимнији део студије посвећен је уставним институцијама. У овом делу аутор најпре разматра хоризонталну, потом вертикалну поделу власти. Материја је систематизована у следеће тематске целине: облик владавине; председник републике; систем поделе власти; законодавна власт; влада; органи републичке управе; државно уређење — територијална организација (аутономне покрајине, општине, градови, окрузи); уставност и законитост и правосудни систем; уставни суд; слобода, права и дужности човека и грађанина. Четврти, завршни део студије насловљен са „Друштвени и правни проблеми остваривања устава” обухвата практичне проблеме реализације устава.

Концепција и примењена систематика централног, трећег дела уџбеника говори да се аутор опредељује за основни приступ уставу схваћеном као

* Рад примљен: 4. XII 1995.

инструменту владавине, јер тежиште разматрања ставља на организацију власти. Устав, дакле није схваћен као основни закон (акт у коме су записани темељни принципи који чине основ политичке заједнице, око којих у политичкој заједници постоји општи консензус) нити пак као акт који јемчи и штити слободу и права грађана.

Уџбенику недостају теоријски извори — литература, док су нормативни извори прегледно дати у тексту. Обзиром на замисао да *Енциклопедија уставној права бивших југословенских земаља* буде вишетомно издање, могуће је да аутор предвиђа навођење литературе уз последњи том укључујући ту све претходне тоmove.

Материја је изложена прегледно. Представљена су уставно-правна решења и назначени неки правни проблеми у примени устава, те се може рећи да студија задовољава основне стандарде уџбеника уставног права.

Др Маријана Пајванчић

ИЗ ИСТОРИЈЕ ПРАВА

Др Жељко Фајфрић
адвокат у Шиду

ШИЛТИЈА — ПРАВО КРЧМАРЕЊА*

Током прошлог века на овим просторима постојало је једно веома интересно право звано *Шилтија* (Schildwirthshausen). Оно се односило на право вршења крчмарења (*џочења џића*) и као такво представљала је реално овлаштење за његовог корисника. Шилтија није била право које је спојено са особом која је на њу овлаштена, већ за објект у којем се врши, односно за кућу у којој се налазила крчма. Њен корисник га је могао отуђити, али уз строго ограничење да га сме продати само таквој особи која је способна за обављање крчмарског посла, против које не постоје замерке у погледу моралног понашања и које има одређену имовину.

Шилтија се добијала од царског дворског ратног већа. За такво право се подносила молба у којој се наводила она врста точења која се тражила, односно реално или лично право точења. Уз молбу се прилагао нацрт објекта у којем се точење требало вршити (у молби се наводило колико делова има кућа, од каквог је материјала, итд.), означавало се место где се кућа налазила (да ли на главном или споредном путу), наводило се колико крчми има у месту и које је право точења (реално или лично) у тим крчмама, а подносио се и доказ о материјалном стању молбеника. Уз све то морао се доставити и доказ о моралном понашању молбеника, назначавало се број становника у дотичном месту као и њихово материјално стање. За најважнији моменат у молби сматрало се навођење висине зараде од точења пића и висине државних дажбина (зване тециварина) које имају већ постојеће крчме у месту.

* Рад примљен: 24. VIII 1995.

Ако није било никаквог приговора, молби се удовољавало и царско Дворско ратно веће издавало је дозволу (Шилтија) као реално право крчмарења. То право (Шилтија) се укњижавало на кући у којој ће се точење вршити тиме претварајући Шилтију у реално право.

Сваки корисник права Шилтије морао је да од вина којег је продао плаћа држави акцизу, а уз то још тециварину. Оно што је можда било најтеже јесте то да је сваки корисник Шилтије морао држави да јемчи за десетогодишњи просечни приход, а то јемство се морало осигурати хипотеком на властиту кућу. Држава је сваке године убирала свој приход без обзира на то колико је овлашћеник од реалног права Шилтије стварно имао користи. Ако није остварио потребан приход морао је плаћати из сопствене имовине.

Уколико овлашћеник у време од две године од добијања Шилтије није започео са точењем пића, дозвола се губила. То је право постојало све до 1890. године када је укинута.

ХРОНИКА

БУКУРЕШТ, 15—17. децембар 1995. — У организацији Центра европске уније за међународно и европско привредно право из Солуна и адвокатских комора Румуније и Солуна, одржан је Форум са темама: „Услови за бављење адвокатуром” и „Улога адвокатуре у спровођењу правде на Балкану”. У исто време, одржан је и састанак представника Уније балканских адвокатских комора у оснивању, коме су, осим представника адвокатских комора Румуније, Турске и Солуна, присуствовали и представници Адвокатске коморе Србије. О састанку није обавештен председник Савеза адвокатских комора Југославије.

* * *

КОПАОНИК, 16. децембар 1995. — Секција „Управноправна заштита слобода” друге катедре („Право на слободу”) и Округли сто „Правна држава и државна управа” IX копаоничке школе природног права, утврдили су следеће предлоге: 1. Реформа система јавне управе у складу са променама у политичком систему и односима својине; 2. оснивање Института за јавну управу као једног од носилаца задатака и послова реформе јавне управе, истраживања у управи, образовања и консултативних активности везаних за подизање ефикасности и учвршћивање законитости рада јавне управе; 3. преиспитивање основа и начина извршавања савезних закона; 4. утврђивање института министарске одговорности; 5. увођење омбудсмана, као једног од инструмената контроле унапређивања рада јавне управе; 6. реформа управног спора, увођење управног судства, преуређење система правних лекова и могућност признавања судској пресуди својства прецедента под одређеним условима; 7. доношење кодекса понашања и етике јавних службеника; 8. установавање „Копаоничке школе” као једног од облика образовања и усавршавања јавних службеника; 9. убрзање процеса професионализације и деполитизације, уређивање правног статуса, као и битно побољшавање материјалног положаја јавних службеника; 10. преиспитивање статуса, организације и функционисања локалне самоуправе, ради ефикаснијег остваривања права и слобода грађана.

* * *

НОВИ САД, 22—23. децембар 1995. — На састанку председника свих судова у Републици Србији, министар правде, г. Аранђел Маркићевић, упозорио је да ће се, након увођења ажурне појединачне евиденције о обиму и квалитету рада судија, прибећи разрешавању оних за које се утврди да нестручно и несавесно обављају судијску функцију. Присутнима се обратио и председник Адвокатске коморе Србије. Случајно или не, на састанак није

позван нити је о састанку обавештен председник Адвокатске коморе Војводине, који је уједно и председник Савеза адвокатских комора Југославије, премда су супротно налагали и његова функција и чињеница да је овога пута састанак одржан у истом граду у коме и он има седиште.

* * *

НОВИ САД, 5. јануар 1996. — Управни одбор брисао је из Тарифе тар. бр. 8. којим је, за време трајања санкција УН, награда за одбрану по службеној дужности, која се исплаћује из буџетских средстава, била ограничена на 1/2 пуног износа. Иван Матијевић, адвокат у Новом Саду, ставио је примедбе на Тарифу у целини, доказујући да, упркос повећању вредности поена за 50%, већина ставки у Тарифи је повећана или за мањи или за већи проценат. На Управном одбору је примећено да циљ није ни био линеарно повећање, већ прилагођавање висине награде реалној вредности рада.

* * *

НОВИ САД, 9. јануар 1996. — На адресу председника Савеза адвокатских комора Југославије пристигло је писмо немачке секције Међународне амнестије, у коме се указује на случај 14 Албанаца са Косова, ухапшених у септембру 1993. год. под оптужбом да су извршили кривично дело угрожавања територијалне целине (чл. 116. КЗ СРЈ) и на тврдње да су злостављани и лишени права која им гарантују Устав СРЈ и међународни правни акти. Од Савеза адвокатских комора Југославије захтева се да заштити њихова права.

* * *

ПОДГОРИЦА, 16. јануар 1996. — На седници Председништва Савеза адвокатских комора Југославије, председник Савеза, г. Борђе Вебер и чланови Председништва, г. Милан Вујин и г. Светозар Поповић, поднели су извештаје о актуелним проблемима у коморама чланицама Савеза и одредили ставове делегације Савеза (г. Борђе Вебер и г. Имре Варади) која ће учествовати на XXIV европској председничкој конференцији адвоката у Бечу од 15—17. фебруара 1996. године.

* * *

БЕОГРАД, 17. јануар 1996. — Врховни савет одбране СРЈ предложио је Савезној влади да припреми Предлог закона о амнестији, у односу на 12.455 лица против којих је до 14. XII 1995. год. покренут поступак због избегавања војне обавезе. Иако је предлог уследио након бројних апела невладиних организација, политичких странака и појединаца, усмерених у истом правцу, он отвара више питања. Због чега је Влади био потребан претходни сигнал Врховног савета одбране? Због чега је уопште потребан Влади предлог закона, када се још од 27. XI 1995. год. у скупштинској процедури налази истоврсни посланички предлог? Ако број од 12.455 лица није дат као статистички податак, већ као збир познатих и одређених појединаца, да ли се, можда, ради о помиловању а не о амнестији и да ли је за ту сврху потребан и могућ закон? Каква ће бити судбина знатно већег броја лица која су такође избегавала војну обавезу, али против којих до 14. XII 1995. год. кривично гоњење није застарело нити је кривични поступак покренут? Да ли се овде лаички изречен појам „избегавање”, осим на кривично дело *неодазивање позиву и избегавање војне обавезе* из чл. 214, односи и на кривична дела *избегавање војне службе онеспособљавањем* из чл. 215, *самовољно удаљење и бекство из Војске Југославије* из чл. 217, или *избегавање*

йойиса и йреїледа, из чл. 218. КЗ СРЈ? Да ли број од 12.455 обухвата сва лица против којих је до 14. XII 1995. год. покренут поступак, или само део таквих лица? Најзад, да ли ће и како будући закон утицати на недостојност за наслеђивање, предвиђену новим Законом о наслеђивању за лица која су, да би избегла „одбрану земљу”, отишла у иностранство и до смрти оставиоца се у земљу нису вратила?

* * *

БЕОГРАД, 17. јануар 1996. — Указом председника СРЈ помилован је, ослобођењем од даљег извршења казне, генерал *Влада Трифуновић* (помиловањем су обухваћени и остали из истог кривичног предмета: пуковници *Б. Пойов*, *С. Радушки*, *В. Давидовић* и потпуковник *М. Лукић*), осуђен за кривично дело *йодривање војне и одбрамбене моћи државе* из чл. 121. ст. 1. КЗЈ. Под оправданим притисцима демократске јавности држава је, на овај начин, мада са закашњењем и средством које не мења правноснажну пресуду, покушала да се искупи за једно непотребно политичко суђење и неосновану осуду.

* * *

НОВИ САД, 18. јануар 1996. — У организацији Катедре Адвокатске коморе Војводине и катедре Матице српске, у сали Адвокатске коморе Војводине представљена је књига *Природно йраво* Јована Стерије Поповића. О књизи су говорили проф. др Данило Н. Баста, проф. др Стеван Врачар, проф. др Гордана Вукадиновић, проф. др Милијан Поповић и проф. др Љиљана Суботић.

* * *

ХАГ, 19. јануар 1996. — Ричард Голдстон, тужилац Међународног трибунала за ратне злочине у претходној Југославији, изјавио је да ни после Дејтонског споразума нема промена у ставу званичног Београда, који и даље не признаје легитимност хашког Трибунала и на захтеве из Хага даје незадовољавајуће одговоре. Голдстон је упозорио да ово доводи у питање резолуцију о суспензији санкција и да ће, уколико не дође до промене, затражити интервенцију Савета безбедности.

* * *

БЕОГРАД, 24. јануар 1996. — Након разговора са председником Међународног суда за ратне злочине у претходној Југославији, г. Антониом Касезеом, министар правде СРЈ, г. Урош Кликовац, изјавио је да Југославија разматра могућности сарадње са Хашким судом и да се и код нас може очекивати отварање канцеларије овог суда.

С. Б.

Центар за антиратну акцију — огранак Ада и Београдски центар за људска права организују семинар на тему *Међународно йаранйована људска и мањинска йрава*. Семинар ће бити одржан у периоду од 8—10. марта 1996. у хотелу „Парк” у Ади, а међу предавачима ће се наћи проф. др Војин Димитријевић, др Милан Пауновић, проф. др Момчило Грубач, проф. др Константин Обрадовић, др Владан Василијевић, проф. др Дејан Јанча, адвокат из Суботице Ласло Јожа, и проф. Гудмундур Алфредсон из Шведске.

ГРАЂАНСКО ПРАВО

ИЗВРШЕЊЕ РАДИ НАПЛАТЕ НОВЧАНОГ ПОТРАЖИВАЊА — ИЗВРШЕЊЕ НА ПОКРЕТНИМ СТВАРИМА

Одредбама чланова 71. до 92. Закона о извршном поступку, уређено је извршење ради наплате новчаног потраживања и то извршење на покретним стварима, које се спроводи ПОПИСОМ, ПРОЦЕНОМ И ПРОДАЈОМ покретних ствари дужника а потом исплатом повериоца у односу на главницу дуга, камату и трошкове поступка.

Законом о извршном поступку предвиђена решења у пракси стварају одређене тешкоће, које су такве природе да повериоца доводе у веома незавидан положај да би их свакако требало превазићи или другачијим Законским решењима или пак другачијим системским организационим мерама од стране Суда.

Наиме, попис ствари почиње на тај начин што службено лице Суда предаје дужнику решење о извршењу позивајући га да исплати потраживање а потом уколико дужник одбије по правилу одмах приступа састављању записника о попису (члан 75. ЗИП-а).

Имајући у виду да се попис спроводи у стану дужника за службено лице Суда и повериоца односно његовог пуномоћника то представља веома озбиљан проблем у смислу да је практично немогуће обезбе-

дити у сваком поједином случају присуство радника МУП Србије (поготово у масовним поступцима везаним за плаћање комуналних услуга).

Дужник је са своје стране по правилу нерасположен да плати дуговање а неретко и агресиван, тако да се ова фаза извршног поступка проводи у присуству службеног лица а обично без повериоца, када су описани типски поступци у питању. Исто се односи и на процену коју врши службено лице.

Међутим, након пописа од стране службеног лица и процене, ствар која је пописана и процењена сходно одредби члана 76. и 77. ЗИП-а у 95% случајева остаје на чувању код дужника и практично се ништа не мења, ни у његовом односу према тој ствари.

Према закону он не би смео да располаже пописаним стварима а покретне ствари које су пописане би морале да буду видно обележене (члан 78. ЗИП-а), али у пракси дужник исказује све елементе свог власничког односа према таквим стварима, употребљава их а неретко и отуђује.

Стиче се утисак да је основни проблем у овој фази извршног поступка, јер је још теже од пописа одредити ПРОДАЈУ СТВАРИ уколико се ствар налази у стану дужника — купаца за такве ствари једноставно нема јер нико није спреман да купи употрeбљавану ствар која се налази у стану дужника.

Може се очекивати да би формирањем неке специјализоване фирме или неке врсте судског складишта на нивоу Града Новог Сада којем би у сваком поједином случају било поверено чување пописаних ствари у складу са одредбом члана 78. став 1. ЗИП-а, ефикасност извршног поступка у овој области била много већа.

При том треба имати у виду да је законодавац предвидео у истој одредби и решење да поверилац захтева да се пописане ствари предају на чување њему или пак трећем лицу али Суд о томе одлучује ценећи оправданост предлога и спремност повериоца да обезбеди покриће трошкова чувања код трећег лица (Н. Срећковић—Д. Лукић, *Приручник судској извршној поступка*, Београд 1981).

Чак и када се прихвати предлог повериоца и ствари повере њему на чување или трећем лицу поверилац и даље није решио проблем јер сноси трошкове предујма чувања а обавезан је да настави извршење у делу трошкова, тек након што Суд донесе ново решење о трошковима, које за повериоца представља нову извршну исправу па се извршење продаја и поступак практично понавља поново у круг.

У масовним предметима који се односе на наплату комуналних услуга где Општински суд у Новом Саду сам има на хиљаде предмета од чега је проценат пописа, пленидбе и продаје покретних ствари не мањи од 25% постављање захтева да се у сваком поједином случају пописане ствари повере повериоцу на чување би максимално искомпликовало поступак и извесно би морало бити системски решено на нивоу другачијих и једноставнијих законских решења или пак формирањем јавног складишта које би се између осталог бавило и овом делатношћу.

До тада ће Суду и повериоцима остати да у сваком поједином случају мукотрпно покушавају да наплате потраживање по извршној исправи а дужници и даље неће измиривати своје обавезе, јер им се тако више исплати.

Милан Козомора
адвокат у Новом Саду

ОДЛУКА О УСТАВНОСТИ И ЗАКОНИТОСТИ ОДРЕДАБА ЧЛ. 46. И 47. ЗАКОНА О ЕКСПРОПРИЈАЦИЈИ

Савезни уставни суд, решењем бр. ИУ бр. 29/94. од 28. 12. 1994. год., покренуо је поступак за оцењивање уставности одредбе чл. 46. и 47. Закона о експропријацији (Сл. гласник СРС, 40/84, 53/87, 22/89, 6/90. и 15/90).

Наведеним одредбама је предвиђено да се накнада за један метар квадратни одузетог грађевинског земљишта одређује у проценту од просечне тржишне цене с тим да тај проценат не може бити мањи од 1% нити већи од 2%, те да се проценат утврђује одлуком скупштине општине, накнада за експроприсану стамбену зграду, стан или пословну просторију утврђује се према тржишној вредности такве непокретности на основу података које даје служба друштвених прихода те се од тако добијене вредности одбија проценат амортизације објекта.

Позивајући се на одредбу чл. 69 ст. 3 Устава Савезне Републике Југославије којом је утврђено да нико не може бити лишен својине, нити му се она може ограничити, осим када то захтева општи интерес утврђен у складу са законом, уз накнаду која не може бити нижа од тржишне, Савезни уставни суд сматра да су наведене одредбе Закона о експропријацији (у даљем тексту Закон) у супротности са Уставом.

Из образложења

Утврђена накнада мора бити таква да сопственику експроприсаног добра припада противвредност најмање у висини коју би за ту непокретност постигао на тржишту.

Одредбом чл. 46. ст. 1. Закона прописује се накнада за један метар квадратни грађевинског земљишта у проценту тржишне цене која се формира у претходном тромесечју, за један метар квадратни

стамбеног простора у изградњи у месту у којем се земљиште налази у проценту од 1% до 2% тако формиране тржишне цене. Просечна цена, према схватању Уставног суда није стварна тржишна накнада која се може остварити на тржишту те је на тај начин сопственик експроприсаног грађевинског земљишта онемогућен да оствари ону накнаду која му по Уставу СРЈ припада.

Такође ни накнада за квадратни метар изграђене експроприсане непокретности која се утврђује у односу на просечну цену квадратног метра одговарајуће непокретности у месту или ближој околини не одговара стварној тржишној вредности. Нарочито ако се има у виду да се тако добијена цена умањује за степен амортизације у смислу чл. 47. ст. 2. Закона на који начин се сопственику не обезбеђује стварна тржишна накнада.

На основу изложеног Савезни уставни суд је на седници одржаној 21. 11. 1995. године донео

Одлуку

Утврђује се да одредбе чл. 46. и 47. Закона о експропријацији нису сагласне са Уставом Савезне Републике Југославије.

ПОКЛОН СА ТЕРЕТОМ ПРАВА ПЛОДОУЖИВАЊА

Пресудом Општинског суда у Новом Саду бр. П. 4034/94. од 15. 09. 1994. године тужбени захтев тужиоца је у целисти усвојен и тужена је обавезана да се исели из стана који ће предати тужиоцу слободан од лица и ствари док је противтужбени захтев тужене којим је тражила да се утврди брисање права доживотног плодоуживања тужиоца и то на 1/3 дела некретнине на којима су тужени уписани као власници одбијен.

Пресудом Окружног суда у Новом Саду бр. Гж. 3506/94. од 18. 09. 1995. године жалба тужене је одбијена и првостепена пресуда потврђена.

Из образложења

Према правним правилима имовинског права плодоуживање је право најширег коришћења једне ствари а да се не промени њена суштина. Према томе титулар тога права може у сваком смислу употребљавати ствар (према садржини саме својине), може прибирати њене плодове, а све користи и плодови које ствар доноси за време плодоуживања припадају плодоуживаоцу. Због тога, без обзира што су тужени и сувласници у 1/3 дела — предметне породичне зграде, овај простор не могу да користе док год на згради па и на њиховој трећини постоји право плодоуживања. Према томе, произвољна је и нетачна тврдња тужене у жалби да није постојала воља странака приликом закључења уговора о поклону да се плодоуживање конституише и на поклоњеном делу некретнине, ово и због тога што конституисано право плодоуживања у корист тужиоца а на целој згради прати сваког новог власника те зграде.

Ако је тужена инвестирала нешто у предмет плодоуживања или извршила нека побољшања, а та побољшања или инвестиције не спадају у поправке и ако се вредност добра повећа због таквих инвестиција власника, тужена као власник, може од плодоуживаоца (тужиоца) тражити накнаду у облику ренте.

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ СУДА

За одлучивање у спору за утврђење права коришћења и укњижбу овог права на стану који је тужилачко предузеће купило од туженог предузећа које се бави производњом станова за тржиште, стварно је надлежан привредни суд јер се ту ради о спору из међусобних привредних односа странака.

Из образложења

Према чињеничним наводима тужбе тужилачко предузеће је купило стан од туженог предузећа које се бави производ-

њом станова за тржиште. Тужбеним захтевом се тражи утврђење да је тужилац на основу купопродаје постао носилац права коришћења на том стану и обавезивање туженог да му ово право призна и трпи да се тужилац укњижи на основу пресуде у земљишним књигама.

Првостепени привредни суд и Виши привредни суд су се огласили ненадлежним за поступање у овој правној ствари, налазећи да је за поступање у овој правној ствари надлежан суд опште надлежности.

Републички тужилац је сматрао да је за одлучивање о тужбеном захтеву у овој правној ствари надлежан привредни суд те је против нижестепених решења подигао захтев за заштиту законитости.

Врховни суд налази да се основано у захтеву за заштиту законитости истиче да спорни однос странака произилази из њиховог међусобног привредног односа, јер се ради о праву које тужилац црпи из уговора о продаји стана, па је за суђење стварно надлежан привредни суд на основу чл. 15. ст. 1. тач. а Закона о судовима (Сл. гласник РС 46/91).

То што тужилац у овој парници тражи само утврђење да је он носилац права коришћења на спорном стану и обавезивање туженог да трпи да се укњижи у земљишним књигама, нема значаја за стварну надлежност суда, јер је то само једно од права из закљученог уговора о продаји стана, дакле из међусобног привредног односа странака.

(Врховни суд Србије Пзз 1/95)

ИСТИЦАЊЕ РАДИ ПРЕБИЈАЊА ПРАВНОСНАЖНО ДОСУЂЕНОГ ПОТРАЖИВАЊА

У парници ради исплате новчаног потраживања тужени може према тужиоцу истаћи ради пребијања и своје

доспело новчано противпотраживање о коме је већ донета правноснажна судска одлука. У том случају неће изреком пресуде поново судити о потраживану туженог, већ ће само утврдити потраживање тужиоца и извршити пребијање овог потраживања са правноснажно досуђеним потраживањем туженог до висине тужбеног захтева.

Из образложења

У парници ради исплате новчаног потраживања тужени је истакао ради пребијања своје доспело новчано противпотраживање које има према тужиоцу и коме је донета правноснажна пресуда. Нижестепени судови су стали на становиште да се овакво противпотраживање не може истицати ради пребијања зато што се ради о пресуђеној ствари, па су тужбени захтев усвојили а компензациони приговор одбацили.

Врховни суд Србије је нашао да је захтев за заштиту законитости Републичког тужиоца основан и да је у конкретном случају материјално право погрешно примењено. Право је дужника да пребије потраживање према повериоцу са оним што овај потражује од њега. Услов је, како је предвиђено чл. 336 Закона о облигационим односима, да оба потраживања гласе на новац или друге заменљиве ствари истог рода и исте каквоће и да су оба доспела. Ово право дужника није временски ограничено нити зависи од тога да ли је утврђено судском одлуком или није. Битно је да је доспело. Разуме се поверилац може, евентуално, да истакне приговор застарелости у односу на дужничково потраживање.

(Врховни суд Србије Гзз-28/93)

Изабрао
Милан Добросављевић
адвокат у Новом Саду

СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА
одржане 05. 01. 1995. године

1. Скида се са дневног реда захтев за упис у Именик адвоката Комленац Влајка, дипл. правника из Вуковара.

2. Скида се да дневног реда захтев за упис у Именик адвоката Шандоров Миленка, дипл. правника из Панчева.

3. Поповић Зоран, дипломирани правник, рођен 18. 02. 1956. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Цара Душана 44.

4. Зеребељи Хајналка, дипломирани правник, рођена 14. 04. 1959. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Бечеју, Маршала Тита 8.

5. Вукашиновић Гордана, дипломирани правник, рођена 21. 06. 1959. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Илије Огњановића 14.

6. Богдановић Рајна, дипломирани правник, рођена 15. 06. 1957. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Равном Селу, Маршала Тита 91.

7. Карделис Андреј, дипломирани правник, рођен 12. 04. 1936. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Старој Пазови, Владимира Хурбана 3.

8. Новаковић Павле, дипломирани правник, рођен 14. 12. 1929. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Краља Петра Првог 13.

9. Марјнков Војислав, дипломирани правник, рођен 20. 08. 1930. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Вршцу, Анђе Ранковић 20.

10. Новаковић Станислав, дипломирани правник, рођен 02. 11. 1969. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Трг Тозе Марковића 12/1.

11. Брише се из Именика адвокатских приправника Новаковић Станислав, адвокатски приправник код Сикимић Срђана и Вулић Бранислава, адвоката у Новом Саду, са даном 05. 01. 1996. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

12. Загорчић Предраг, дипломирани правник, рођен 28. 02. 1967. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Радоја Домановића 25.

13. Брише се из Именика адвокатских приправника Загорчић Предраг, адвокатски приправник код Мумин Александра, адвоката у Новом Саду, са даном 05. 01. 1996. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

14. Чаушевић Татјана, дипломирани правник, рођена 31. 01. 1969. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Трг младенаца 6.

15. Брише се из Именика адвокатских приправника Чаушевић Татјана, адвокатски приправник код Чаушевић Јелене, адвоката у Новом Саду, са даном 05. 01. 1996. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

16. Назарчић Стевица, дипломирани правник, рођен 16. 08. 1964. године, уписује се 05. 01. 1996. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Вршцу, Вука Караџића 4.

17. Брише се из Именика адвокатских приправника Назарчић Стевица, адвокатски приправник код Ружић Градимира, адвоката у Вршцу, са даном 05. 01. 1996. године због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

18. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Сурла Дарко, рођен 06. 08. 1962. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Мандић Бранислава, адвоката у Петроварадину, дана 05. 01. 1996. године.

19. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Радмиловић Зорица, рођена 27. 05. 1971. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Јовановић Војислава, адвоката у Вршцу, дана 05. 01. 1996. године.

20. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Кулић Биљана, рођена 19. 10. 1963. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Станојчић Душана, адвоката у Руми, дана 05. 01. 1996. године.

21. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Михајловић Дејан, рођен 05. 06. 1970. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Иванчин Николе, адвоката у Новом Саду, дана 05. 01. 1996. године.

22. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Мандић Жељко, рођен 26. 01. 1961. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Павлица Душана, адвоката у Бачкој Тополи, дана 05. 01. 1996. године.

23. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Бошњаковић Соња, рођена 20. 02. 1973. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Сикимић Срђана и Вулић Бранислава, адвоката у Новом Саду, дана 05. 01. 1996. године.

24. Условно се уписује Милекић Мица, дипломирани правник, рођена 29. 09. 1952. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Челареву, Чарда бб, са даном давања свечане изјаве.

25. Условно се уписује Милић Доминка, дипломирани правник, рођена 06. 11. 1951. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Алеја Маршала Тита 27/4, са даном давања свечане изјаве.

26. Условно се уписује Ракић Миланко, дипломирани правник, рођен 28. 08. 1960. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, Војводе Степе 11, са даном давања свечане изјаве.

27. Условно се уписује Бурић Бранко, дипломирани правник, рођен 29. 01. 1958. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Браће Јовановића 24, са даном давања свечане изјаве.

28. Условно се уписује Короди Михаљ, дипломирани правник, рођен 19. 04. 1960. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Чоки, Братства јединства 39, са даном давања свечане изјаве.

29. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Новаковић Павле, адвокат у Сремској Митровици, са даном 31. 12. 1995. године, због пензионисања.

30. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Маринков Војислав, адвокат у Вршцу, са даном 31. 12. 1995. године, због пензионисања.

31. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводије Карделис Андреј, адвокат у Старој Пазови, са даном 31. 12. 1995. године, због пензионисања.

32. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Чаушевић Јелена, адвокат у Новом Саду, са даном 05. 01. 1996. године, на лични захтев. — Чаушевић Татјана, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Чаушевић Јелене.

33. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Максимовић Десимир, адвокат у Опову, са даном 31. 12. 1995. године, на лични захтев. — Богданов Жива, адвокат у Опову, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Максимовић Десимира.

34. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Петровић Првослав, адвокат у Руми, са даном 31. 08. 1995. године, на лични захтев. — Стокић Милош, адвокат у Руми, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Петровић Првослава.

35. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Попов Љиљана, адвокат у Новом Саду, са даном 31. 12. 1995. године, на лични захтев. — Радивојевић Наталија, адвокат у Петроварадину, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Попов Љиљане.

36. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Радић Добривој, адвокат у Новом Саду, са даном 31. 12. 1995. године, на лични захтев. — Могић Борислав, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Радић Добривоја.

37. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Зелић Горан, адвокат у Сомбору, са даном 31. 12. 1995. године, на лични захтев. — Крстић Дејан, адвокат у Сомбору, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Зелић Горана.

38. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Кошутић Душан, адвокат у Зрењанину, са даном 31. 12. 1995. године, на лични захтев. — Станисављевић Стеван, адвокат у Зрењанину, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Кошутић Душана.

39. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Великинац Гордана, адвокат у Равном Селу, са даном 12. 12. 1995. године, на лични захтев. — Радујковић Коста, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Великинац Гордане.

40. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Ребић Слободан, адвокат у Сремској Митровици, са даном 31. 12. 1995. године, на лични захтев. — Букић Мирко, адвокат у Сремској Митровици, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Ребић Слободана.

41. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Бошковић Слободан, адвокат у Новом Саду, са даном 31. 12. 1995. године, због необављања адвокатске делатности дуже од шест месеци. — Јовановић Бранислав, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Бошковић Слободана.

42. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Миланковић Светислав, адвокатски приправник у Суботици, на адвокатско-приправничкој вежби код Петровић Павла, адвоката у Суботици, са даном 30. 06. 1995. године.

43. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Радичевић Бранко, адвокатски приправник у Суботици, на адвокатско-приправничкој вежби код Радичевић Олге, адвоката у Суботици, са даном 15. 06. 1995. године.

44. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Раковић Александра, адвокатски приправник у Инђији, на адвокатско-приправничкој вежби код Докић Милана, адвоката у Инђији, са даном 01. 12. 1995. године.

45. Узима се на знање да Просеник Љиљани, адвокату у Петроварадину, мирују сва права и обавезе адвоката, почев од 01. 01. 1996. до 31. 03. 1996. године, због стручног усавршавања у иностранству. — Пантовић Бригита, адвокат у Новом Саду, одређује се за привременог заменика Просеник Љиљани.

46. Узима се на знање да је Деак Ибоља, адвокат у Сенти, променила презиме у Јухас.

47. Узима се на знање да је Јакшић Томислав, адвокат у Новом Саду, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Палић, Иштвана Кизура 32, почев од 30. 12. 1995. године.

48. Узима се на знање да је Станисављев Стеван, адвокат у Куману, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Зрењанин, Бригадира Ристића Б-4, Л-4, почев од 01. 01. 1996. године.

49. Узима се на знање да је Тадин Нова, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Моришка 9/а, почев од 28. 12. 1995. године.

50. Узима се на знање да је Хајдер Раде, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Париске комуне 1, почев од 01. 01. 1996. године.

51. Узима се на знање да је Удружена адвокатска канцеларија Димитријевић Реље и Перичин Миленка, адвоката у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Светозара Милетића 32, почев од 25. 12. 1995. године.

52. Одобрава се Уговор о заступању, закључен дана 01. 12. 1995. године између Земљорадничке задруге „Мокрин“ из Мокрина, и Перишић Наде, адвоката у Кикинди.

53. Одобрава се Уговор о заступању, закључен дана 02. 10. 1995. године између „Агротехне“ из Суботице, и Инђин Драгана, адвоката у Суботици.

54. Одобрава се Уговор о заступању, закључен дана 01. 12. 1995. године између Института за здравствену заштиту деце и омладине из Новог Сада и Марушић Небојше, адвоката у Новом Саду.

55. Одобрава се Уговор о заступању, закључен дана 28. 12. 1995. године, између ДД „Јуко картон“ из Бачке Паланке, и Мрђа Светлане, адвоката у Челареву.

56. Одобрава се Уговор о заступању, закључен дана 28. 11. 1995. године између 33 „Матица“ из Ботоша и Денда Славка, адвоката у Зрењанину.

57. Одбија се одобравање уговора о заступању, закљученог дана 15. 11. 1995. године између ПП „Фриготерм“ из Сенте и Бајић Мирослава, адвоката у Сенти.

58. Одобравају се Правила ООА Рума, усвојена на Скупштини ООА Рума, одржаној 18. 11. 1995. године.

59. Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад адвоката, усвојена на седници Управног одбора 01. 09. 1995. године, мења се уколико што се брише тарифни број 8. — Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

60. Усваја се Извештај Уређивачког одбора „Гласника“ АКВ за 1995. годину у целости.

61. Усваја се Извештај Председника Катедре Адвокатске коморе Војводине у целости.

Управни одбор

Теме „Гласника“ за 1996. годину:

СТЕРИЈА — ПРАВНИ ПИСАЦ И АДВОКАТ (рок за предају радова
1. IV 1996)

РЕФОРМА КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА (рок за предају радова 1. V 1996)

ПРАВНА ДРЖАВА И АДВОКАТУРА (рок за предају радова 1. VII 1996)

Уређивачки одбор „Гласника“ моли своје сараднике да текстове за објављивање опреме уважавајући следеће сугестије:

- име, презиме, звање и занимање аутора исписати у левом углу прве странице изнад наслова, у прилозима за рубрике „чланци“ и „расправе“, а за рубрику „прикази“ и остале рубрике, на крају текста;
- радове куцати на пуној хартији само са једне стране листа, са таквим проредом и рубом да на једној страни има око 28 редова са по 60 словних места у реду;
- обим радова не би требало да прелази за чланке 15 страница, за расправе 10 страница, а за приказе и остале прилоге 6 страница;
- речи које треба да буду штампане латиницом, подвући црвеним, а речи које треба да буду штампане курзивом подвући црним или плавим;
- фусноте сврстати по редним бројевима на крају текста, у истом прореду као текст, уз навођење података овим редом: име или иницијал имена и презиме аутора, назив дела или часописа, број књиге или тома (ако постоје), место издавања, година издавања (за часописе број и годиште), број странице (иза скраћенице стр.); ознаку *op. cit.* користити уместо назива дела и места и године издавања када се исто дело поново цитира на прескок, а ознаку *ibid.* када се исто дело цитира узастопно;
- радове треба потписати и уз њих приложити податке о адреси, броју телефона и броју жиро рачуна аутора;
- уз чланке је пожељно приложити апстракт на једном од светских језика, не дужи од половине једне куцане странице.

ГЛАСНИК АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 120,00 дин., за иностранство
.. 40 USA долара (жиро-рачун број 45700-678-2-2047
са назнаком „за Гласник“)

Овај број закључен је 24. I 1996. године.

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла
1991. године на ову публикацију плаћа се основни
порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: Младен Мозетић, ГРАФИЧАР, Нови Сад

Штампа: ГРАФО-ОФСЕТ, Сремска Каменица

